

JANUS PANNONIUS

A LA FONTAINE
IRODALMI TÁRSASÁG
KÖNYVE

EFFIGIES JANI PANNONII
POETARUM SUI SAECULI
PRINCIPIS + IN HUNG.
QUINQ. ECCL. ANTISTIT.

F. B. T.
4102
JANUS PANNONIUS

A DUNA MELLŐL

MAGYARUL

GERÉB LÁSZLÓ

BUDAPEST
MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKE ÉVÉBEN
OFFICINA

POHÁRNOK ZOLTÁN ÉS FARKAS L. EREDETI FÁMETSZETEIVEL.
HUSZTI JÓZSEF BEVEZETŐ TANULMÁNYÁVAL

FELESÉGEMNEK. ERZSIKÉNEK QERÉB LÁSZLÓ

17063

MATYÁS KIRÁLY emléke ma is elevenen él. Tudós humanista udvaráról sem a kutatás, sem a művelt nemzetek történeti tudata nem feledkezett meg. S nálunk, magyaroknál különösen fontos, hogy ne felejtünk, mert a mi emlékezésünk egyúttal erögyűjtés. Mi tragikus küldetésű és sorsú nemzet vagyunk, amelynek a nagy katasztrófák, a végzetes elernyedések után a felemelkedéshez az erőt nagyon sokszor a multból is kell merítenünk. S a Mátyás királyra való emlékezés különlegesen alkalmas az erögyűjtésre, mert nemzeti király volt, a mi sorainkból való és a nemzet akaratából került a trónra, hogy a történelemnek egyik legfontosabb korszakában, mintegy a fordulópontján, bizonysgot tegyen a magyar kulturális nagyvonalúságról

és politikai rátermettségről. Belőle lett a nagy magyar renaissance-király. Benne, az ő személyében olvadt össze magasabb egyéniségben a latin Európának szellemi megújítása és a magyar génusz.

A XV. század Európájának szellemi világában a központi nap Olaszország, a renaissance csodálatos Itáliája. Mi is ennek a világosságánál láttunk, a hevénél melegedtünk. A fontos azonban ebben a viszonyban nem az olasz szellem hatásának a mértéke, hanem az a körülmény, hogy volt magyar renaissance, ami annyit jelent, hogy ebben a sorsdöntő kulturális korszakban az európai szellem kincseinek őrzésében és gyarapításában mi is résztvettünk. A szűkebb értelemben vett, az igazi Európához csak azok a népek tartozhatnak, amelyeknek volt renaissance-uk — tehát mi is! Ez az Európa sokkal kisebb, mint az a másik, amelyikről a geográfusok beszélnek. S vannak népek a geográfiai értelemben vett Európában, amelyeket a politikai konjunktúra felemelhetett ugyan, de utólag nem ajándékozhatta meg őket sem történelemmel általában, sem renaissance-szal sajátosan. S ma, amikor létjogaink mintha újból lemeretnének a sors mérlegén, multunknak ez a dicsőséges korszaka a maga nagy súlyával is egyik jogcím lehet arra, hogy a régi szerepet méltó állami keretben folytathassuk tovább...

Mátyás király, mint igazi renaissance-fejedelem, sokrétű, szinte komplikált egyéniség volt. Aki róla egész képet akarna adni, elég nehéz feladatra vállalkoznék: meg kellene világítani politikai szemléletét, törekvéseit, a hatalom megszerzésében, megtartásában és kezelésében mutatkozó módszereit stb. Mi azonban most Mátyás egyik jelentős humanistájával akarunk röviden foglalkozni s így a királyról ez alkalommal, tulajdonképeni tárgyunkhoz mintegy bevezetésként, csak mint a tudományok és művészetek pártfogójáról emlékezünk meg. Az igaz, hogy egy renaissance-fejedelemtől a tudós udvar, általában a művelt, pompázó környezet elengedhetetlen volt. Ezt a szabályt még a másod- és harmadrangú kis olasz tirannusok is betartották abban a korszakban. Összefüggött ez a szükséglet az egyéniség kultuszával, a hírnév utáni sóvárgással.

Az antik műveltséggel együtt újraéledt az antik szomjúság is a hírnév, az egyéni dicsőség iránt. Ennek letéteményesei viszont a tudósok voltak, főleg latin nyelven író költők és történetgyártók. Ma sokszor nevetségesnek tűnik fel előttünk e hiú, elkényeztetett hírnév-kalmárok önteltsége, amellyel szerepük fontosságát és nélkülözhetetlenségét — már csak jól felfogott üzleti érdekből is — emlegetni szerették. Pedig valóban nem kis mértékben

ők formálták sokszor nemcsak a kortársaknak, hanem még a kritikusabb hajlandóságú utókornak a közvéleményét is. Egy akkori jól megszervezett s főleg jól fizetett tudós udvar szerepe körülbelül az volt, ami ma a sajtóirodáké. Csak éppen akkor nem a rotációsok dübörögtek, sőt legtöbbször még csak nem is kezdetleges kézisajtók zörögtek, hanem a fényesen díszített kódexek jártak kézről kézre. A hatást azonban nem szabad lebecsülnünk, mert az olyan reálpolitikusok is, mint amilyen Mátyás volt, nem ritkán súlyos aranyakkal, vagy egyéb szolgáltatásokkal mérték le ilyen formájú közvéleménycsinálás politikai hasznát. Mátyás esetében az eredmény még utólag is igazolta a király eljárását: ő a tágabb közvélemény szemében ma is elsősorban az a tudománypártoló fejedelem, amivé annak idején tudósai avatták. Kétségtelen, hogy a lelkében élő tudományszeretet mellett Mátyásnál döntő jelentőségű volt a politikai szempont is: nem volt legitim fejedelem, nem voltak uralkodó ősei, neki tehát inkább, mint másnak, például mint egy ősi királyi család leszármazottjának, ajánlatos volt szövetkezni a korszak szellemi irányítóival, a hírnév és az örök dicsőség osztogatóival, hogy az ő révükön is kiemelkedhessék elszigeteltségéből. Tudósainak, költőinek tömjénezése pótolta nála, legalább részben, a falakról letekintő ősök arcképcsarnokát!

Tudós udvarában a magyarok mellett szép számmal voltak olaszok is. De mindannyiuk fölött messze kimagaslott az a Janus Pannonius, (1434—1472) akinek költeményeiből e jelen kötet magyar fordításában az itthon termettek javát adja. Janus mellett a király udvarában fontos helyet foglalt el nagybátyja, Vitéz János, előbb váradi püspök, majd esztergomi érsek. Mindkettőjükben volt Garázda-vér is, tehát királyukkal is rokonságban álltak.

Vitéz Jánosnak egyik fő érdeme volt, hogy szívesen küldött a maga költségén, vagy legalább segélyző hozzájárulással tehetséges ifjakat külföldi tanulmányutakra, elsősorban olasz földre. Így például több magyar ifjút küldött az olasz renaissance-humanizmusnak egyik legbensőségesebben ömlő forrásához, az öreg Guarino Veronese ferrarai iskolájába. Vitéz János olasz életirója, Vespasiano da Bisticci firenzei könyvkereskedő, aki legjobb vevőinek, köztük a korszak számos kiválóságának életrajzait hagyta ránk, Vitéznek erről a tevékenységéről szép szavakban emlékezik meg: „Nem elégedett meg a könyvgyűjtéssel, hanem még sok ifjút küldött saját költségén Olaszországba tanulni s ellátta őket könyvekkel, pénzzel és minden szükségessel. Azt akarta, hogy ezek ne csak a latin irodalmat tanulmányozzák, hanem a görögöt is. Ezek kö-

zött küldte Ferrarába, Guarino iskolájába János mestert, a pécsi püspököt, aki egyformán ügyes a versben és prózában s általában egyike volt minden dologban a legméltóbb embereknek abban az országban." Ez a János mester nem más, mint Csezmiczei János, Vitéz unokaöccse, akit a világirodalom annalesei Janus Pannonius néven tartanak számon. Ő volt az, aki Mátyás uralmának első korszakában mindenki másnál messzebbrehatóan sugározta szét Mátyás humanista udvarának dicsőségét.

Janus példátlanul fényes pályát futott meg s különösen csodálatos korán bontakozik ki költői tehetsége. Mintha érezte volna, hogy sietnie kell, mert idejét a sors rövidre szabta. Tizenhárom éves volt, amikor Guarino iskolájába került. A mester már öreg ember, aki sok sikerre, nagyon sok híres tanítványra emlékezhetett vissza. De maga vallja, hogy a magyar csodagyerekhez hasonló tanulékony és termékeny elméjű tanítvány még nem volt a keze alatt. Vespasiano da Bisticci, aki Janus életrajzát is megírta, kendőzetlen egyszerűséggel jegyezte fel, hogy „Janus kiválóságának híre volt nemcsak a ferrarai iskolában, hanem egész Olaszországban nem beszéltek másról, mint erről az ifjúról . . . Ezek a hegyentúliak — fűzi hozzá — rendszeren nehézfejúek, ez azonban nemcsak a hegyentúliakat multa felül, de nem volt olasz sem, aki tehetségét meg-

közelítette volna." Egy renaissance-olasz tollából nagyobb dicséretet ennél alig tudnék elképzelni!

E nagy csodálatnak forrása Janus költői tehetségének korai kibontakozása volt: a magyar ifjú 16—17 éves korában nemcsak kész, hanem híres latin költő, akinek hírneve nemcsak az olasz földet, hanem az akkori egész latin világot betölti. Az a hét év, amelyet Guarino ferrarai iskolájában töltött, költői alkotások szempontjából legtermékenyebb ideje volt életének. Ránkmaradt munkáinak nagyobb és fontosabb felét még huszadik életévén alul írta! Ferrara után Páduában tanult egyházjogot, utána hazajött és huszonhat éves korában, elsősorban az ifjú Mátyás király akaratából, pécsi püspök lett. A fiatal főpap azonban többet tartózkodott a királyi udvarban, mint püspöki székhelyén: fontos diplomáciai feladatokat látott el, a királyi kancelláriában tevékenykedett s közben — ha kisebb lendülettel is, mint annak idején Ferrarában, vagy Páduában — folytatta költői és műfordítói munkásságát. Nagybátyja példájára ő is szép könyvtárt gyűjtött. Ez azonban lényegesen különbözött Vitézétől, mert helyet foglaltak benne már eredeti nyelven a görög klasszikusok is.

A legnagyobb dicsőséget Janusnak kétségtelenül ifjúkori satirikus epigrammái hozták. A gyermekszámba menő magyar ifjú talán az egész hu-

manista költészetben a legkitünőbb tanítványa volt *Martialis*nak. Ereje alkalomilag, különösen ha zsenge korát is figyelembe vesszük, démoni méretűnek tűnik fel előttünk: az apró epigrammák tömörek, rugalmasak, a point csattan, az ötlet sziporkázik, a latin nyelv kifejező képessége már alig látszik fokozhatónak.

Már Ferrarárban megkezdte Janus az elégiák írását is. Míg azonban az ifjúkori elégiákban aránylag sok volt a csináltság, a szószaporító verbalizmus, addig a későbbi, a már Magyarországon írt elégiák, amelyben a költő testi és lelki fájdalmainak ad kifejezést, nagyobb részben ma is eleven, magukkal ragadó lírai alkotások. Anyja haláláról, a saját halálfélelméről, betegségének — tüdőbajos volt — kínjairól írt elégiákban az akkor kötelezőleg kölcsönvett díszköntös, a római minták hagyományos frazeológiája mögül mindúntalan előzokog a szenvedő testnek és léleknek emberileg soha elhalványulni nem tudó fájdalmas megkínzottsága.

Ereje javát Janus mégis a korszak divatos műfajának, a nagyobb terjedelmű, szinte már epikus igényű dicsőítő költemények írására fordította. A nagy epikus költemény volt az a délibáb, amely a humanisták egy részét a maguk sajátos műfajától is elcsábította. Ne feledjük el, hogy például *Petrarca*, a szonettek írója, nem ezektől az igénytelen,

vulgáris nyelven írt költeményektől várta a halhatatlanságot, hanem *Africa* című nagy latin eposzától, ettől a fárasztó alkotástól, amelyet ma a tudósok közül is csak a bátrabbak olvastak el. A hírnév osztogatóinak természetsszerűleg kedvelt, elkerülhetetlenül kötelező műfaja volt a *panegyricus*, amit az esetek túlnyomó részében ma már csak történeti érzékkel, hosszas tudományok után, akkor is nem ritkán enyhe émelgyéssel, nem kis elszántsággal tudunk „élvezni”. Az akkori költők azonban, bár az utókort is gyakran emlegették, inkább a kortársaknak írtak s nem nekünk!

Janus több ilyen nagyobb terjedelmű dicsőítő költeményt írt, részben a saját kezdeményezéséből, részben mások bűzdítésára. *Francesco Gonzagát* például valószínűleg *Guarino* kedvéért énekelte meg, akinek a jeles hadvezér pártfogója volt. III. *Frigyes* császár olaszföldi útjával kapcsolatos békeszerző tevékenységéről talán annak az *Anjou Renének* megbízásából írt, kinek restaurációs törekvéseit *Frigyes* támogatni próbálta. *Anjou Renéről* írt, egyébként töredékesen ránkmaradt nagy dicsőítő költeményét valószínűleg *Jacopo Antonio Marcello* velencei patricius, *René* nagy tisztelője rendelte meg azzal a céllal, hogy a költemény mintegy irodalmi előkészítése legyen *René* tervezett olaszföldi hadjáratának. A *Francesco Barbaro*

velencei patricius leányának esküvőjére készült remek nászkölteményt, amely nagyobb részben a menyasszony híres apjának dicsőségét hirdette, minden valószínűséggel ismét Guarino kedvéért írta, aki az öreg Barbarónak egyik leghűségesebb barátja és tisztelője volt. Szíve szerint két nagy panegyricust írt költőnk: az egyiket mesteréről, Guarinóról, a másikat pedig ifjúkori pártfogójáról, Jacopo Antonio Marcellóról, egyidőben Pádua podestájáról, kinek páduai házában is gyakran megfordult. A Guarino-panegyricusban a hálás tanítvány felejtethetetlen emléket állított öreg mesterének. A terjedelmes költemény nemcsak Guarino életére és iskolájára vonatkozólag tartalmaz fontos, szinte nélkülözhetetlen részleteket, hanem más szempontból is nevezetes alkotás, amennyiben egyik legsikerültebb kifejezője a korszak életérzésének, feltörő lendületének, annak a nagy szellemi forradalomnak, amely az irodalmi, állami, társadalmi újjászületés mozgató ereje volt. Örök kár, hogy a számunkra legfontosabb, már Magyarországon keletkezett nagy epikus költemény, a magyar történelem kiemelkedőbb mozzanatait feldolgozó Annales, egyelőre nyomtalanul elveszett.

Ime néhány rövid szóval Janus költői munkássága. Ismertetésünk azonban fölötte vázlatos: nem szóltunk filozófiai álláspontjáról, nem említettük

részletesebben görögből készült fordításait — az elsöket, amelyek magyar ember tollából kikerültek — csak éppen érintettük könyvgyűjtői tevékenységét, hallgattunk leveleiről, diplomáciai szónoklatairól. Valóban csodálatos gadag élet, ha meggondoljuk, hogy még a harmincnegyedik életév betöltése előtt tragikusan megszakadt.

Művelődésünk örök vesztesége, hogy a két nagy magyar humanista, Vitéz és Janus, a hetvenes évek elején annyira összekülönbözött Mátyással, hogy összeesküvést szítottak ellene. Az összeesküvőknek az volt a céljuk, hogy a jámbor lengyel királyfi, Kázmér herceg személyében kezesebb királyt ültessenek a magyar trónra. A kísérlet rosszul végződött. Az öreg Vitéz nem kis megalázkodás árán átmenetileg egyességet kötött a királlyal. A beteg testű, szenvedélyes lelkű Janus engesztelhetetlen volt, vagy talán alkalma sem nyílt egyezkedésre: ellenállt, majd összeszedte megmozdítható kincseit s Olaszország felé próbált menekülni, hogy ott újra kezdje életét. De a beteg test nem bírta az izgalmat, Janus 1472 tavaszán egyik összeesküvő társának erősségében, a Zágráb melletti Medvevárban elhunyt. Utána nemsokára a megtört Vitéz János is sirbaszállt. Kettőjük halálával lezárult a Mátyás-kori renaissance-humanizmus első, magyarabb korszaka.

Mindkettőjük halála, főleg Janusé, akinek élete virágjában kellett elpusztúlnia, nagy csapás volt a XV. századi magyar szellem életére. A meg-rázkódtatás a továbbiak szempontjából is majdnem végzetesnek bizonyult, mert a két humanista hálát-lansága egyidőben Mátyást általában a humanis-ták ellen ingerelte.

Janus szellemi öröksége korai halála ellenére máig is egyik legnagyobb kincsünk a XV. század-ból. Hazánk latin nyelvű költői között, pedig szép számmal voltak még utána is, rangban ma is ő messze a legelső! Előtte is volt Magyarországon jelentős latin költészet, sőt volt igen figyelemre-méltó humanista mozgalom is, de az új ízlésű, az egész megújhódott műveltségű kultúrvilág érdek-lődésére számottartó latin nyelvű renaissance-köl-tészet vele kezdődik és mindjárt az első lépésnél az ő teljesítményeivel soha többé utól nem ért ma-gaslatra szárnyalt. Janus maga nagyon világosan látta, mi a tulajdonképeni jelentősége az ő költé-szetének: tudta és hangoztatta, hogy a Duna mellé elsőnek ő vezette el a babérkoszorús múzsákat s hogy ezzel a maga egyéni dicsőségén felül hazájá-nak is hírnevet és megbecsülést szerzett. Ezt az önértékelést a világirodalmi közvélemény teljes mértékben szentesítette. Janus költői tehetsége volt bizonyosága a világ előtt annak, hogy a harci eré-

nyeiről híres, folytonos háborúktól zaklatott, az európai műveltség védelmében vérző Magyaror-szágon is születeték nagy, mindenkitől elismert költő. Valóban az ő költészete is hirdette az európai kultúra közösségét alkotó népeknek, hogy mi is közéjük tartozunk, bennünk is megvan a közös örökség őrzésének és gyarapításának tehetsége és akarata. S ez, akárhogyan alakul is a jövő, soha el nem vétetik tőlünk!

Husztai József

MAGYARORSZÁG DICSÓSÉGE

Hajdan olasz földről kapták csak a népek a könyvet;
most Magyarországból száll a világba a vers.
Nagy diadal nekem ez, de nagyobb sokkal diadalmad
szellemem által hős, drága hazám teneked.

GALEOTTO MARZIÓHOZ

1458.

1.

Verset küldök fagyos Pannoniából.
Duna vidékén írtam északon,
Tudom, hogy rajtuk Marzióm elbámul
s nem is hinné, hogy mind az én dalom.
Mert lám, a táj áthatja ám a lelket,
hol kelt a vers, milyen csillagzat mellett.

Latinul írtam, latin parton járó,
most barbár földön barbár lett szavam.
Dadogna csak, ha itt dalolna Máró,
Cicero is hallgatna untalan.
De ha te átcsiszolnád mind e verset,
azt hinné bárki Helikonon termett.

2.

Te azt hiszed, hogy itthon vígan élek,
pedig már-már el is hagyott a lélek.
Vérömlésem volt, ismét ágynak estem,
vad váltólázzal birkózván a testem.
Mi vár reám, előbb ha tudtam volna,
tán meg se tértem volna otthonomba. —
De írásodból örvendezve látom,
hogy jól van lelkem jobb fele: barátom.

20

BALÁZSNAK A TÁBORBA

1458.

Kedves Balázs, amíg a tábort járod
s nem félsz, midőn rivallnak trombiták,
ím, ágynak estem én, szegény barátod
és torkát tátja rám a másvilág.
Ha háborúnak lenni kell s örökre
nem élhetünk a béke lágy ölné,
bár együtt szállhatnánk a vad törökre,
akkor se volnék ily veszélyben én:
A váltóláz itt lopva ér az ágyon,
míg ott a hős a bajjal szembenéz;
itt készületlen kell a harcot állnom,
míg ott az ember küzdelemre kész.
Menekvés nincs orgyilkos küzdelemben.
— a nyíllövésre van még oltalom;
Segítség sincs a gyötrő kórok ellen,
— a bajnok gyakran győz a harcokon.
Nincs enyhülés nyomasztó éjszakámban,
— ti elnyugosztok, hogyha jó az éj,
kockáztok vígan csillagsátorában,
megvéd a sánc és nincs sehol veszély.
A tábortűznél bort isztok sisakkal;
a markotányos részegen dalol. —
Az álom elnyom. Földereng a hajnal,
nehány falattal gyorsan jóllakol.

21

Zsákmány is jó; hősámra elhenyélve,
zsoldját se kéri már a katona . . .

Betegnek bezzeg nincsen jóban része,
a bor sem izlik már nekem soha;
fitymálom, nem kell bármi drága éték,
csak jajgatok, ha jó a jó ebéd.

Zárt ablaknál, sötét szobában élek,
nem láthatom meg Isten szép egét.

Naphosszat ágyon kell nyögnöm s hevernem,
csak száraz bőr és zörgő csont vagyok.

Hol kell a paplan, hol meg kellemetlen,
s oly lassan múlnak most a nappalok. —

Kinek rosszabb köztünk — mindegy merőben;
a szép napért buzgó imám fakad,
hogy visszatérj és én is ép erőben
köszöntsem rád a mustos poharat.

SZERELEM

ÁGNESHEZ

Élelkém, Ágnes, két szemed ha nézem,
azt gondolom, két csillag néz le rám.
De szebbek, mint a csillag mind az égen,
mint Jupiter, mint Vénus s mindahány
s a legtündébb két állófény maga,
mint Sírüs és Észak Csillaga.

KEZDŐDŐ SZERELEM

Mit megjósoltál nekem jóelőre,
Mihály barátom, elkövetkezett.
Tűzláng csapott csontomba és velőmbe
s meglankasztotta íme lelkemet.
Bolond voltam s én szídtalak bolondnak,
nevettelek s nevetség voltam én.
Most segélyért, tanácsért ostromollak,
ki jártasabb vagy szerelem terén.

MAGDOLNÁHOZ

Komámasszony, Magdolna, kérlek,
segíts, segíts nekem, szegénynek;
pártoljad észveszejtő lángom:
Rokonod, Piroskát imádom!
Hiszen hozzád jár napról napra,
kisérő sincs sarkába varrva.
Együtt fürödtök, játsztok ketten,
daloltok, jártok lent a kertben,
hol ő szökdécsel, mint a szarvas.
Tudom, hogy hozzád mily bizalmas.
Mindenben tőled kér tanácsot,
böjtölne, hogyha ugy kívánod,
egy hétig még vizet se kérne . . .
Szerelmemet, ó, tárd elébe!

Hogy meg ne vessen, mondjad néki
s ha többet is tudnál elérni,
miről még szólni sem mer ajkam:
Nincs mód, amit kérsz, meg ne adjam!

JUSTINÁHOZ

Justina, húgocskám, édes mézecske, ugyan mért
küldötted nekem vissza ajándokomat?
Én nem azért adtam, hogy rontásodra törekszem;
életem, ó, dehogysis jutna eszembe ilyen!
Sőt, csak azért, hogy hadd tudjad meg, imádva szeretlek
s tiszta szerelmemnek záloga volt csak e jel.
Kérdezed erre: No lám, de mivel bizonyítod a célod?...
— Küldj te nekem bármit, én bizony elfogadom!

BÚCSÚ VÁRADTÓL

1459.

Minden mező mély hó alatt,
a büszke berkek lombtalan
ormát fehérlő dér fedi.
El kell a Kőröst hagyni most
s a nagy Dunához tartanunk...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

Utunkba nincs folyó, mocsár;
jégkéreg áll a víz színén.
Hol nemrég lenge bárka járt,
a dermedt habokra hág
most hetyke lábbal póri nép...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

A sajkát kedvező vizen
nem hajtja úgy a gyors lapát,
se könnyű szellő bíboros,
tarajló tengeren, mikép
repítik szánom kis lovak...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

Búcsúzom most ti, hévizek,
melyeknek nincsen kénszaga;
timsó terhelte, tiszta hab,

szemet javító gyógyerő,
rossz pára nélkül mely segít...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

Szép könyvtár, szinte búcsúzom,
sok régi író művei!
Nem él már Phoebus Delphiben
s a Múzsák sem Castálián;
itt laknak ők, az ihletők...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

Arany királyi szobrok is,
búcsúzom; tűz sem árthatott
néktek, midőn a rom szakadt,
vad láng loholt a váron át
s az égre füstös pernye hullt...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

Aranypáncéltatú lovag,
bárdot villogtató kezű,
kinek kősrban illatos
verejtékcsepped gyöngyözött:
Segíts az úton, légy velem!...
Hajtsunk, fiúk, sietve hát!

VENDÉGLÁTÓ ANTALHOZ

Szerényebb és ifjabb koromban
tenálad én gyakran lakoztam;
egyenlők voltunk mind a ketten.
De papból én most püspök lettem.
Hozzád tovább is járok, léha
most sem vagyok. Hej, van itt répa,
fazékból rakva kis fatálba.
(Curius is csak így csinálta!)
Raboknak adnak ilyen kosztot.
Mi ez a vörös? Vidd e mocskot!
Hát ebben ló, vagy birka fürdik?
Igy érünk poshadt szállófűrtig:
Utolsó fogás — meg kell enni.
Hogy szeretem-e? — Nincs több semmi?...
Isten veled, Antal! Valóban
ennyire mégse vagyunk jóban.

PÁLRA

Valahányszor találkozunk, üdvözölsz, Pál, engemet
s csak azért, hogy viszont én is köszöntselek tégedet.
Óránként bár belémbotolj bárhol úton-útfelen,
tizenötöszer is köszöngetsz, meg nem únod szüntelen.
Sőt fenn, hogyha ablakomban mélézok, vagy írok én,
lent a térről üdvözletet kurjongatsz fel énfelém.

Sarjadozó gondolatom erre nyomban oda van
és a Múzsza megzavarva bús agyamból elrohan.
Ujjamon most megszámloltam s így biztosat mondhatok,
ma százöttször köszöntöttél, de néked még ez se sok.
Bezzeg nékem elég lenne egész életemre ez,
akkor is, ha Nestornál is korom többre terjedez.
Jaj nekem, míg így kesergek, újra rámköszönsz, te, Pál,
búcsuzhatnék bár tetőled és örökre távoznál!
Irgalmaz már bús fejemnek, unalommal meg ne öld,
úgy légy egyszer s mindenkorra, általam, Pál, üdvözölt!
S ha azt hiszed, több köszöntés többet ér tán énnekem,
egy köszöntő szódat inkább ezerszeresnek veszem.

MÁTYÁS KIRÁLYÁ VÁLASZTÁSA

1458.

Amikor Mátyás lett magyarok királya,
látja ezt a *holló* s kárógva kiáltja:
— Atyja zászlóinak címere én voltam,
most a kettős kereszt lép helyembe ottan.
De ha alá mégis megfestenek engem,
több lesz ez az öröm, mint megérdemeltem.

MÁTYÁS HADBAINDULÁSA

1458.

Mátyás király a törökre háborúba készül.
Siessetek, mind istenek, hozzá segítségül!
Herkules, add buzogányod, Pallas adja pajzsát,
lovat Castor, nyilat Phoebus, Mars pedig a szablyát.
Dolgozz, Vulkán, tőled is most olyan pajzsot várnak,
mint amilyet Achillesnek adtál s Aeneásnak.

Mely a csaták viharában a sebektől védje,
szállj le, Zeusz, és isteni fényt boríts elébe! —
De ha el nem hagynátok a mennyek nyugodalmát,
küldjétek az égből hozzá egyedül csak apját:
Megsegíti gyermekét majd egyedül is nyilván,
hiszen olyan ő az égben, mint a tüzes villám.

FRIGYES CSÁSZÁRHOZ A MAGYAR KORONÁRÓL

1459 táján.

Ej, Frigyes császár, mért rejtegeted koronánkat?
Népednek soha még jót nem adott ez a jel!
Imre a példa reá mindjárt, ki Gizella meg István
szent fia volt s a halál már letarolta korán.
Péter is erre tanú, aki kétszer elűzve, bukott el
és Salamon, ki a trónt veszítve, futott, menekült.
Példa reá Ottó, akit egyszerűen kiraboltak
és Albert bátyád ifju halála is int.
Példa reá László, aki felseledült palotádban
s menyegzője előtt csak minap érte a vég.
Gondold át mindezt és lengjen a példa előtted,
mert boldog, kit a más kára vigyázni tanít.
Pusztá király-címért, árnyékért mért e vesződés?
Nem rettegsz, hogy a Sors téged is így leterít?

III. FRIGYES CSÁSZARRA

Hős Fabius megmenté lassusággal
Rómát s te, Frígyes azzal veszted el.
Mindíg tanácskozol — s mit érsz ezáltal?
Balgán cselekszed azt, amit teszel.
Mert nem Saturnus reszkető fagya,
uralkodóknak Mars a csillaga!

KATALIN MAGYAR KIRÁLYNÉ

1460.

Drága kicsiny cseh királyi leány,
két szüle csókja s a könnye után,
kit míg a magyar föld várt s fogadott,
Kalliopé így szónokol ott:
Más lett a hazád, nyelved s neved im:
Légy Kunigunda helyett — Katalin!

PANASZ MÁTYÁS KIRÁLY MOLDVAI TÁVOLLÉTE FELETT

1461.

1.

Dühöng a tél s te nem hátrálsz, királyom,
nyílzáporban játsz és vad hófúvason.
Hüvelybe fagyva már a hősök kardja,
melyből a dermedt kéz ki nem ragadja.

32

S te mégis harcolsz, várakat ledöntve,
Marsnak s atyádnak méltó nagy szülötte.
De most pihenj meg, már a tábort szedd fel,
folytasd inkább a nyíló kikelettel!

2.

Szarmata bérci tetők s te, Dunának hétkaru habja,
mely szürkülve viszed tengerig árjaidat;
és te, vidék, hol hajdan római gyarmatok éltek
s most barbár, zavaros nyelvü oláh lakik ott:
Vissza miért tartjátok urunkat egész seregestül?
Egyre miért csak a Dón jégfolyamából igyék?
Négyszer a hold megtelt, négy hónap azóta el is mult,
mégse riad fel a szó s hirdeti: Itt a király!
Végre mikor tér meg? Mikor állhat elébe vigadva,
hogy koronás hőst újra köszöntse Buda?
Tudjátok, mi a rend, adjátok vissza nekünk őt:
Nászra megérett már szép Katalin kicsi szűz!

RADUL VAJDA FOGSÁGBA ESÉSE

1461.

Ujjongjatok, mert rabbá lett a zsarnok,
ha hinni méltó hir, amelyet hallok!
Ujjongjatok hát! Táncra kelj és dalra,
örvendő Múzsák és nimfák csapatja! —

33

De, ó, miért vagy télen még a hadnál,
ki vértelen ily nagy sikert arattál?
Egy szív, egy lélek, mind esengve kérünk:
Jöjj, nagy királyunk, vissza már közébünk:
S ha súlya nincs esdő néped szavának,
jöjj mégis, mert anyád s arád is várnak!

A ZSÁKMÁNYOLT MOLDAI ZASZLÓKRÓL,
melyeket a budai Nagyboldogasszony templomában
helyeztek el
1461.

Szűzanya, Mátyás hoz most, íme, eléd lobogókat,
moldvai harcaiból nyert diadaljeleket.
Vad, barbár hadakat bős harci zavarba vezettek,
most szentélyednek látnivalói csupán.
Ó, az a hősi vezér, akinek sikerült az oláhon
önnön bércei közt vennie nagy diadalt!
Szűzanya, újra segítsd, hadd váltsa be új fogadalmát
s nyerjen több diadalt majdan a vad törökön!

SZLAVÓNIA RÓL

Nagy Magyarországnak szép része a messze szlavón föld:
Falvai számtalanok, városa egy sem akad.

A FÉNYES NAPPAL FELTÜNT ÜSTÖKÖS
1462.

Miért van az, hogy déli nyárközépen
az égen égő csillag üt tanyát? —
A perzselő nap Oroszlán jegyében
serényen hajt a tiszta égen át;
nincs semmi árnyék rejteket kínálván,
nyilazva vágtat ép fejünk felett,
hogy minden izzik; ég és föld határán
nem láthatunk egy árva felleget.
A szürke Éj csillagsugárral váltig
hímzett palástját óva rejti el,
de egy merészebb csillag ím kiválik
s a napsugárral versengésre kel.
Nézd, üstökét mint bíborozza fénye,
a véres háborúkat hirdető!

Akár az ős Jupiter hívott létre,
vagy Vénus, az idáliei nő,
akár az Isten nagyszerű parancsa
a fáradt Napnak társaul adott,
— ki boldog vagy, még nappal is ragyogva,
követve bátran a dicső Napot:
Búbajt ne hozz ránk, útatad ha járod,
ne ártson nekünk gyászos végezet,
enyhítse meg, könyörgök, szép sugárod
a nyár hevét s a zuzmarás telet.
Szálljon nyugodtan majd az évnek rendje,
ne bántson minket szélvész és vizár,
a jég a sárga szőlőt el ne verje
s a termésnek se ártson majd aszály.
Szegény hajósok is ha útra kelnek,
csúf köd ne háborítsa útjukat,
őrcsillagok ragyogjanak felettek,
bizton vezetve kis hajójukat.
A föld fizessen százszoros kamattal,
halász-, vadásznak legyen dolga bő;
szálljon közénk a tiszta Békeangyal,
viszályainkra jöjjön szebb idő!
Bár minden népet áldva áldj meg bárhol,
de legkivált a dúlt Pannóniát
s kiktől immár Dunánk alig határol,
az ozmánt üzd a Hellesponton át!

Az úri rend tisztelje itt királyát,
ő is szivlelje meg tanácsukat...
Minden planéta járja így a pályát
és lángodtól ne szenvedjen Nyugatot!

A MAGYARORSZÁGON NŐTT MANDULAFÁRÓL

Mását nem látta Ulyxes bolyongva,
se Herkules hesperi kerteken,
nyájasabb tájnak is csodája volna
s rideg magyar vidéken megterem!
A mandulán kinyíltak a rügyecskék,
midőn a tél dühöng még zordonon...
Fává lett Phyllis, várjad még a fecskét,
lesz még tavasz, eljön Domophoon!

A TAVASZ ELŐHIRNÖKE

Már csicseregve csapong, fészket igazítja a fecske:
Olvad a hangjától zuzmara, jégtakaró.

AZ ALMAFA

Támasza lett a karó a gyümölcssterhelte faágnak.
Hány rokonadta sebünk orvosa jó idegen!

A SZÖLLŐ

Egyben eszünk meg iszunk, amidőn élvezzük a szőlőt.
Mégis a jó Cerest Bacchus előzi meg itt.

BÖLCSELKEDÉS

AZ ÉSZ

Izmot erősít az ész. Nincsen hát szebb dolog annál,
mintha karöltve tusáz együtt az ész s az erő.

AMOR ISTENSÉGE

Amor nem isten: Neve csak lepel,
hogy kéjvágyát az ember rejtse el.

A NYOMORÉK

Félkezü jár a mezőn, ostorral a barmokat őrzi.
Add neki vissza kezét — lusta lesz és heverő.

RUFUSHOZ

Lángra kapott a tetőd, de a zápor eloltja feletted.
Látod-e, Rufus, már: Élnek az isteneink!

EGY THEOLÓGUS MUNKÁJÁRA

Oly gyönyörű, amit írsz; Lactantius így sose írta,
szebb a beszéde Leó pápánk minden levelénél.

A HOLDHOZ

Félsz-e az árnyéktól, vagy félsz-e varázsos igéktől?
Félj az Oroszlántól, vést hoz a csillaga rád!

A VADKAN ÉS A SZARVAS

1463.

Árkádiának Júnó és Diána
hegy-völgyeit hiába hajszolák,
nem leltek oly remek vadkan nyomára,
mint környékünkön most az ifjuság.

Hozzák is már megroskadó targoncán:
Ez Herkules kezére érdemes!
A két agyar két görbe, hosszú villám;
nézd sörtéjét, mily sűrű és hegyes!
Hányszor szaggatta szét a csapdát! Hányszor
szórt szét rárontó, rácsüngő kutyát!
Gyomrának szűk a tágas erdő-sátor
s a makk, amelyet hulló tölgyfa ad.
Szegény paraszt földjét hányszor siratta,
nem dúlongott így semmi jégeső...
De békén szólhat már a pásztor sípja
s nyugodhat már a táj, a rét, mező.
Szívünkbe sajdul még a mult veszélye,
de örvendünk, hogy eltűnt már a baj. —
Legény a talpán, ki leszúrta végre
s hírét-nevét mindétig zengi dal.
Föld népe jöjj, koszorúzd nyárfa-lombbal,
hálát a győztes méltán érdemel!

De más csapat jó íme sebbel-lobbal
és zsákmányul csodás szarvast cipel.
Tíz-tízágú hatalmas ékü szarva,
Diána templomába illene!
Az áldott föld magvát hadd százsorozza
és fürtjeit a szőlővenyige:
Szántóverők elég sokáig féltek,
hogy széttapos szőlőt, búzát, rozsot. —

Vén volt; de hogyha megtörték az évek,
kígyót evett s ismét megifjodott.
Kopók falkája sem hágott nyomába,
nem érte gáncs a vont kötéll között
s a Pegazust sem hordja úgy a szárnya,
ahogy vadászhalókon átszökött.
De erdejéből hajtók zúrzavarja
vékonykérű mocsárra verte ki;
itt csetlett-botlott, fel-felugrott ujra,
a jégcserép lábát megvérezi.

Igy véget ért. Felzendül rá vidékünk;
egy nap szívünk két zsákmányért örül.
E szép napról még évekig beszélünk;
fehér követ rakunk emlékeül.
Szívvel, lélekkel fel tehát, pajtások,
ifjak vagyunk és tette hív a tél!
Jöjj, gondotűző Bacchus, jöjj, te áldott,
búnak, bánatnak tőled lába kél.

VADÁSZSÓLYOM

1.

Csahos kutyák, zajgó vadászcsapat
ha erdőben felvernek gyors vadat,
amely után futós eb sem nyomul,
vadászszólyommal fut versenyt a nyúl.

GUARINO VERONESE SÍRJÁRA

Calliopé, Clío, Polihymnia, sírjátok árván,
mert a dicsőségtek most Guarinóval oda!
Bár korosan halt meg, mert irgalmatlan a végzet,
élnie kellene ám mindörök életen át.

*

Itt nyugszik Guarinó, ki latint tanított a világnak
és latinok földjén újra tanít görögül.

GALLUS ORVOS SÍRJÁRA

Christoforus Gallus nevű volt ez az ember, az orvos,
ő, akinek testét rejti e sírhalom itt.

Hej, a szülőföldtől mily messzire fekszik a sírja:
Pannonián halt el, Brescia gyermeke volt.
Megtoldotta a Sors fonalát gyakran tudománya,
míglen a bösz Párkák bosszuja érte utól.

MÓRÉ GYÖRGY SÍRJÁRA

Móré György fekszik, váram kapitánya e sírban.
Benne vesztettem harci hatalmam, erőm.
Táborból hazatért s hamar itthon elérte a veszte,
kórságban pusztult ő, kit a dárda kimélt. —
Íme, ne bízd magad el soha bizton, a lány nyugalomban,
ott, hol alig hinnéd, jó a halál s letarol.
Hősi halálra dicső, méltóbb lett volna, vitézünk,
mert csak a gyáva fejét illeti lomha halál.

ANYJA HALÁLÁRA

1463.

De mit kesergek? Hol van ír sebemre?
Terítve fekszik íme jó anyám!

E bús napot, könnyekkel ünnepelve,
megtartom mindig életem során,
akár a forró Lybiában érjen,
vagy Árkádia kék ege alatt:
az év ahányszor megfordul serényen,
fájdalmam mindig újból felszakad.

A temetést látom majd újra s újra
és hull a könnyem, mint a sír felett . . .

Ó, télhó átkozott tizedik napja,
lengjen fölötted bús emlékezet!
Számomra sűrű éjnél is sötétebb
leszel, ha bármily szép lesz is napod.
Ma sem virradt fel bár derűsen fényed,
sötéten nézed ezt a bánatot.
Az égen sűrű felhők gomolyognak,
nem törhet át egy árva kis sugár;
sötétség illik ilyen alkalomnak,
midőn az idő temetésre jár.
A lomha köd nem oszlik, szél se támad,
a lég is együtt gyászol tán velem . . .

Miért gyujtsz bennem annyi bús csatákat,
December, ó, miért törsz ellenem?
Nem volt elég Guarinusomnak veszte?
Gyászomnak kelyhét egyre töltözöd.
Istent és embert azért irigyelsz-e,
mert hátul jársz a hónapok között?
Hosszúra nyujtod most az éjszakákat
s rövid futással vágat át a Nap,
a dermedt földre a te fagyod árad,
berek s a rét kihaltak általad.
Nincs zöld liget, melyben nyájak legelnek,
az ágakon nem énekel madár,

te nyitsz utat a pusztító töröknek
fagyott folyóknak jégpáncélzatán.
A meddő vénség védőszelleméül
téged választhatott meg hajdanán . . .

De semmi sincs az ég parancsa nélkül,
hiába nyílik bús panaszra szám!
Minden bajunkért rátok hull az átkom,
örök futással járó csillagok;
ti rendelkeztek életen, halálon,
sorsunk útját kiszabja útatok.
Minek a sok ártó csillag az égen?
Miért alkottak bolygó gömböket?
Ezért forgunk örök halálveszélyben,
ezért halunk, törékeny emberek.
Ha csillagoktól függ az ember sorsa,
bár lenne inkább puszta fenn az ég!

Barátaim, kik vigasztaltok sorra,
most hagyjatok, — lesz rá idő elég!
Ilyenkor nem könnyen békél az ember,
a részvét gyakran még jobban sebez;
s oly sulyos bánat dúlja most a keblem,
amíg megenyhül, hosszú sora lesz.
S ha bánatomról balul vélekedtek,
gyöngének mondva árva lelkemet,
nem tudjátok jogát a természetnek
s a mult példáin nem merengtetek.

Lám: Róma ellen bős hadát vezette
s megenyhült anyja láttán Corjolán,
Sertórius Rómából számkiverve,
sokat kesergett anyja bánatán.
A Sicul ifjak vállakon hordták,
míg az Aetnából tűz és láng szakadt;
és anyjukért a büszke Tyndaridák
igába hajták hárman nyakukat.
Sőt hajdan nemcsak a szülőanyákat,
a dajkát is tisztelték módfelett:
Lám, Aeneás is tisztos Cajetának
mily ünnepélyes nagy tort rendezett.
De Rómulus is megtisztelte Accát,
ki fényes emlékünnepet kapott,
Zeus dajkáló kecskéjének szarvát
az égre tette s fénylik most is ott.
Majd Bacchus által Atlas hét leánya
az égre szállott szintén csillagul. —

Keserves nekünk annak is halála,
ki már koros, midőn a sirba hull.
Mert nem változtatnak a múltó évek
őszinte érzés állandó hevén:
Igy fájó szívvel megsiratlak téged,
bár hatvan évet éltél, jó szülém!
Hiszen méhedben egykor te fogantál
és tíz hóig viselted terhemet,

majd jött az óra s míg világra hoztál,
ó, mennyi kint okoztam én neked!
Kis csecsemőt hánszor vettél karodra
s emlődből szívtam éltető tejet.
Ugy dédelgettél engem mindig, mintha
rajtam kívül nem volna gyermeked.
Szíved mindig leginkább értem égett,
bár három gyermekből állt a család.
Tán én hevültem a legjobban érted?
Vagy az anyaszív a jövőbe lát?

Majd járnai kezdtem, rendre lépegetve
s mihelyt gagyogni megtanult a szám,
már is küldtél a „hét művészetekre”,
otthon heverni nem hagytál tunyán.
Minden hasznót, mit fürge rokkád szerzett,
diákfiadnak külted rendesen.

A bölcsesség első zsengei mellett
már szép jövődöt jósoltak nekem.
Ezért küldött bátyád Itáliába,
hogy ott keressem a Múzsák kegyét.
Tízszer s még egyszer telt a Nap futása,
míg költségén bolyongtam szertesét.
Ó, addig mennyit aggódhattál értem,
hány sóhajtásod szállhatott felém!

Midőn Itáliából visszatértem,
még ifju fejjel püspök lettem én.
Mily boldog voltál, hogy öregkorodra
nálam találtál békés tüzhelyet;
hol én voltam sürgő kezednek gondja,
hol reszketőn friss rokkát pergetett.

Midőn a Sors kiszabta végső perced,
betegség vert le és eljött a vég,
a bús rokonság mind hozzám sereglett,
betöltve házam, hely se volt elég.
Síránkoztak a lányok körülöttem,
látván, hogy véged elkövetkezett;
én még reménnyel áltattam a lelkem
és eltitkoltam rettegésemet.
De félttem is: ha látod aggódásom,
neked majd újabb fájdalmat szerez. —
S meg kellett téged most is még csodálnom:
leintettél, hogy halni nem remegsz.
Ködös szemmel még arcomat kerested,
nevem szólítá elhaló szavad . . .
De hirtelen kiröppent drága lelked
s az ágyon csak hideg tetem maradt.

Szerencsémben miért hagytál el engem?
Miért nem vagy jó sorsom részese?

Oly sokkal áldott engem most az Isten;
miért nem élhetsz többé már velem?
Elárvult kicsi hűgaimat íme
a férj egykor nem tőled viszi el.
Ki lesz vezérük zsenge éveikre?
Erényeikre gondot ki visel?

Kedves szülők, nagy bánatunk jeléül
nem állítunk művészi sírt neked,
számodra érc-mauzóleum nem épül,
feletted gúla csúcsa nem mered.
Gyászének és a tömjén illatárja,
sírás kísér és búcsuzó szavak,
nagy gyászmenet tolong kocsid nyomába
s a tornyokon harangok konganak.
Sok oltáron gyertyát gyújtunk utánad
és gyászmisét mindenhol rendelek,
én is felöltöm fényes díszruhámat
s magam misézek majd a sír felett;
bár bizton hiszem, fenn az égben téged
az üdvözültek nagy jutalma vár:
Megtetted mindig, mit rád rótt az élet,
híven Isten s az emberek iránt.
Szent házasságban szentül éltél egykor
s másodszor nászra nem léptél soha;
özvegy maradtál, míg huszonháromszor
hozá az ősz az esztendőik sora.

Megünnepelték volna tisztaságod
a régi Róma polgárainál. —
És tetteidhez méltó volt halálod,
jó élettől jó véggel búcsuzál.

Kiszállott lelked földi börtönéből
s a tiszta égbe újra visszatért.
Isten veled! Vigyázz reám az égből
s imádkozz értem, árva bűnösért.
Meglátlak újra, ha a mindenségen
átzúgnak majd az égi harsonák . . .
Addig nyugodjál csendes békességben
s a kő ne nyomja hamvaid porát.

ANYJÁNAK, BORBÁLÁNAK SÍRJÁRA

1463.

Élete volt a dicső, nem püspöki sarja miatt nagy,
márvány lapja alatt Barbara sírja van itt.
Míg lehetett, a fiú gondozta, szerette szülőjét,
s boldogan is halt, mert látta virulni fiát.
Egymásért ketten most fóhászknak az Urhoz:
Földön alant a fiú, anyja az égi mezőn.

52

FÓHÁSZKODÁS A HOLDHOZ

1463.

Ti sorsunkat kormányzó égi lángok,
aranyhímzés a mennyek csarnokán,
akár egy helyre felszögezve álltok,
akár bolyongni izz örök szabály;
lelkes tüzek, kik tengelyén a Végzet
sodorja, fonja sorsunk szöttesét,
nyugvástok egykor úgy legyen tinéktek,
hogy megbocsájtjátok, mit vétezték!
Mert átkot szórtam én mindnyájatokra;
bár *egy* ártott csak, mindet vádolom,
egynek bűnét mindnyájatokra fogta
az elvakító, béna fájdalom.

De most a bűnöst fölfedték a *számok*:
Csupán a Holdtól jött reám a baj. —
Sötétben lappangsz? Merre futsz, te álnok?
A bujdosás is már bűnösre vall!
Újholdad zúditotta rám az átkát,
te, égő fáklya, sűrű éjszakán!
Míg elvoná tőled fényét Nap-bátyád,
a súlyos kórtól elsorvadt anyám.
Fényed hagyott el téged, őt az élet;
de sorsodnál, hej, rosszabb volt sora,
mert néked újra visszatér a fényed,
ő fel nem nyitja már szemét soha.

53

Akárki mond is üdvös égi jelnek,
én rádsütöm, hogy mindaz csacska szó:
Hiszen nedvesség és fagy jellemeznek,
hogyan lehetnél hát üdvöt hozó?
Nedvesség és fagy gyötrő kórok anyja,
halálhozó a nedvesség s a fagy. —
De égi rangod is már megmutatja,
hogy csillagok silány salakja vagy:
Egek legalján méltán megtaláltad
a hozzád illő legcsúnyább helyet:
A négy elem közt föld a legsilányabb,
négy szféra közt alanti helyzetted.
Édes zenéjű minden égi pálya,
csupán te adsz csikorgó hangokat.
A csillagoknak bármi jó hatása
rontássá lesz, ha rajtad áthalad. —
Mások saját tüzükkal tündökölnék,
de fény neked csak kölcsönmódra jár;
a holdnak, mint a fényszóráó tükörnek
hideg világa visszavert sugár. —

Állandó más csillagnak útja, fénye,
te változó vagy szünös-szüntelen;
majd későn kelve, majd éjhosszat égve,
majd nappal kószálsz át a kék egen.
Ma északról, de holnap délről kelsz fel,
a hegytetőn jársz, majd az ég felett,

ma elfogysz, holnap ismét megnövekszel,
kerek karéj vagy, majd kicsiny szelet.
Egyszer fehér vagy, máskor sárga, sápadt
és máskor ismét bíborló piros.
Bizonyosságaul belső korhadásnak,
sötét rücsöktől képed hólyagos.
Hogy folyton elfogysz, azt is hánytorgatnám,
de méltán szörnyü büntetésed ez!
S ha feltolakszol Nap-testvéred utján,
hálátlannak ugyan ki nem nevez?
Nincs semmi, semmi állandóság benned,
mindent változtatsz, folyton változol;
légváltozások tőled lengedeznek,
ha zápor hull, ha zúgó szél dudol.
Vizét tornyozva, majd magába nyelvéen,
ha egyre mozgók tenger cseppjei,
s időfolyás ha bont a dolgok rendjén,
szintén csélcsap természeted teszi.

Az órjások fényed mellett születtek,
a fúriák s az Alvilág-lakók. —
A földéletlenül fekvő halotti testek,
az is a te bünöd, ha rothadók.
Világodnál vetést a rozsdá marja,
fát odvassá és korhadttá kíváj.
A vándor fényednél fejét lehajtva,
reggelre kelvéen minden tagja fáj.

Vajúdáskor hozzád sikolt az asszony
 s hányszor hal el az újszülött s a nő. —
 Mars dolga bár, hogy háborút fakasszon,
 te nő vagy s mégis harcot zendítő.
 Te hintsz a földre mételeyítő mérget
 s rakásra kell a népnek halnia;
 méltán beszéltek hajdanán a vének,
 halálthozó a Hold epés nyila:
 Így ért Nióbe sok leánya véget
 s Zeusz-kedvelte szép Laodámia.

De ha megőrjítsz, rosszabb, mintha ölnél.
 Dühöngve űzi emberét a baj;
 nem tombol jobban romboló erődnél
 méregpohár, szerelmi bájital.
 Rosszabb vagy, mint kigyóhajú Megéra!
 Rosszabb vagy, mint Bellóna ostora!
 De hogyha rejtezik képed karéjja,
 annál is ártóbb nem lehetsz soha!
 A tenger ekkor partja ellen lázad,
 vad forgatagként zúg a szél, a lég;

keringő vér s az agyvelő kiszárad,
 felszínre jó a kagylós vízfenék.
 A fáknak is kiszikkad akkor nedve
 és lomha lesz a fürge hangya is.
 De legrosszabb az újhold: Ollót fenve,
 ekkor metszi el sorsunk Lachesis.
 Kétkedni kezd az orvos gyógyszerében,
 betegre újult gyöttelelem szakad . . .

Sőt mondják, hogy jársz háromféleképen,
 cseréled egyre csalfa arcodat.
 Most Persephoneként szállsz Alvilágra,
 felváltva jársz anyád s urad között;
 hogy foglyul estél, — költők csacskasága!
 Önként megy az, ki vissza nem szökött. —
 Majd Luna vagy, de céda vágyak űznek,
 míg vándorolsz a halk Olymposon;
 mert hogy nevezhetnélek tiszta szűznek,
 nem hált-e véled szép Endymion?
 Tán meg nem ejtett Pánnak nyájas gyapja?
 Talán nem szülsz a légtől harmatot? —
 Majd meg követvén nimfák víg csapatja,
 vadért a hegyvidéket hajszolod.
 Csak irtsad, vesszen tigris és oroszlán,
 így biztonságos lesz a zord vadon!
 Szerelmét durván rád erőszakolván,
 méltán veszett a vadász Orion.

De mit tett Aktaeon, hogy szarvasbőrben
kutyáiddal tépetted szertesztét?
Csak egyet mondtam, bár van példa bőven,
hogy mennyi álnokság szorult beléd. —

Tanítasz bűbájt és varázsigéket,
felforgatván a természet jogát:
Kirké tanításod szerint igézett
s a bűnös Médeát te oktatód.
Bűbájdod gyakran rád is visszafordul
és vérszínűvé vált a rút varázs . . .

Igéző szóval bár az égi boltrul
leszedhetnélek, hogy többé ne árts!
Lehullanál s törnél dirib-darabra,
bár felborulna tőled száz határ,
riadna kürt, a rémült nép rohanna,
de mindez néked nem használna már. —

De mit beszélek? Őrjöngök! Bocsánat,
nagy istennő, ha megsértett a szám!
Sose fedjék el tőlünk fényed árnyak! —
A gyász beszélt belőlem így csupán.
Erős embert is gyöngeségre csábít,
szent istenekre zúdit szitkokat,
édes szülőt is mostohává lázít
az elvakító, kába indulat.

VÁLASZ MÁTYÁS KIRÁLY NEVÉBEN
ANTONIO CONSTANZI OLASZ KÖLTŐ
BUZDÍTÓ VERSÉRE 1464.

Tudom, hogy nem Múzsád fitogtatása,
ha rólam és atyámról szól dalod
és így a hír a földeket bejárja,
hogy szent hitünkért harcba indulok,
hogy nálam a magyar nép ifjusága,
s az úri rendek hada is követ:

Valót beszélt a Hírnek trombitája,
nem szülte azt a léha képzelet.

Mert egy év óta már táborban élek
s a dalra valóban méltók tetteim:
A Duna partján gyűjtve hadi népet,
töprekedtem a harcok rendjein,
midőn Ali — vak gögjétől megejtve —
a Száván át a Szerémségre tört,
szemem láttán dicsőségét kereste
s határimban dúlt és öldökölt.
Már vitte is zsákmányát nagy kevélyen,
de a folyóhoz vissza futva tér,
mert körbefogta gyorsan harci népem,
habár az útra ráborult az éj.
Ő hadja sergét szintén rendbe szedte,
dobok peregnek, harci kürt üvölt,
kopjákat törve száguldottunk egybe
s az öldökléstől véres lett a föld.
Háromszor fordult vad harcunk folyása,
háromszor támadt, háromszor futott,
s midőn a Nap reggel lenéz a tájra,
romlásukat láthatta már csak ott.
Nagy részük elhull, más a vízbe pusztúl,
a többi rabbilincset csörgeté,
sebzett vezérük a folyóvízen túl
kifosztva vágtat otthonuk felé.

De nem nyugszik, sőt új harcot merészél
és szégyenében fölfegyverkezik,
Dunát átlépi összegyűjtött néppel,
de véres fejjel visszakergetik.

Tovább ezt túrni szégyen és gyalázat,
nyugodtan várni, míg levág a kés:
Határon át hadam hát vígan áradt,
mögöttem gyász, előttem rettegés.
Igy sarcoltuk most végig Rácországot
és tüzzel-vassal háborúskodánk,
török csapatnak még színe se látszott
s Alit sem érte el sehol csatánk.
Mert ellenállást hasztalan kerestünk,
zablát fordít hadunk és visszatér,
de mert a fű is még javában zsendült
és távol volt a békeszerző tél:
A jószerencsét megkisértjük ujra
s az istenáldás tán el nem maad:

Hát Boszniába törtünk. Földje durva,
de hegyei ezüstben gazdagak.
Ott nincsenek lankás, virágos rétek,
szántóvető nem termel bő magot,
a szörnyű sziklák szinte évig érnek
s a bércek ormán várak állnak ott.

E földre, melyet még az ős természet
erősített meg járhatatlanná,
az ozmán zsarnok még a nyáron lépett
s királyának fejét levágatá.
E hírre székhelyemről hadba mentem
s a támadást több részről indítám.
A főváros fölött függőlegesen
nagy szirt meredt és vár állott fokán.
Sok döngő számszert állíték a falnak,
de ártalmára mindez nem lehet;
a tornyokról nyílzáporral fogadnak . . .
Miért is szóljak minderről neked!
Kitörtek gyakran táboromba éjjel,
a sáncokban érzékeny kárt tevén
és megküzdöttek ők viharral, széllel,
majd jött a tél s megállottak jegén.
A fáradság s a táplálék hiánya
megtörte végre hősi kedvüket
s aznap, midőn az Üdv jött a világra,
meghódolt végre a védősereg.
A fáradtak e kettős ünnepnapját
hadunk vidám örömmel múltatá.
Majd hazafelé fordítjuk a kantárt, —
de íme lásd, nem nyughattunk soká:
Mihelyt az olvadás beállt s nyomában
a síkokon kibuggyant már a rügy,

a zöld mezőn vontam fel újra sátram
és új hadat vonzott körém az ügy.

Te is tudod, hogy harcunkon sehonnan
segítségünkre nincsen senkisé.
Spanyol s a frankok — alszik mind nyugodtan
s Britannián dül testvér-küzdelem.
A német csak gyülesezik szünetlen,
olasznak meg kereskedés a fő;
Csupán Velence buzog szent ügyünkben,
jó frígyestársként oldalunkra jó.
Nemes kebellet háborúra készül,
gályáit már ringatják a vizek . . .
De én se bírok — égi rendelésből —
nyugton maradni, rest én sem leszek!
Ozmánnak népe ül határainkon,
békének itt egy percig sincs helye:
Meg is fogadtam, hogy amíg csak bírom,
én folyton, folyvást küzdök ellene.
Atyám dicső példája űz szünetlen
és szent hitünkért vívni hajt a vágy.
Hős Hannibál így esküdt Róma ellen
és Trója ellen így az Attidák.
Nem nyugszom addig, míg csak nem úztük
a Félholdat a Hellesponton át:

Habár ő nemcsak ellenünk törekszik,
egész Nyugatra fente kardvasát.
De legkivált Itáliát kívánja,
s a többi önként majd ölébe hull,
mert hogyha már övé Kelet Rómája,
a Nyúgatéra vágyik álnokul.
A szent Városra tűzzel-vassal indul,
miként a gót és hajdanán a gall . . . —
Nemes latinság, rajta, végre buzdulj,
mert ősi híred így kudarcot vall!

Világ hull el s nyomán új világ támad:
Igy volt ez mindíg mult idők során. —
Segítsen most egy elbukó világnak,
ki úrnő volt fölötte hajdanán!
Nem szégyen-e, hogy műveltséged anyján:
görög földön most barbár nyelv az úr?
És Rómátoknak húga most sóhajtván
— bukott királynő — hódolást tanul?
Ha meg nem indulsz a mult fényességén,
az ellenség közel van, arra nézz!
Frank és spanyol ha alszik, még csak értem,
nem bánja az, mert messze zúg a vész.
Segítségét ne várd Britanniának,
mert messze vannak, túl a tengeren,
a németek pedig nagyon csalárdak
s rosszindulattal vannak ellenem.

Legjobb barátaink nekünk ti vagytok,
közös veszélyünk szintén összefon,
ti túltehettek minden, ha akartok,
hol annyi ország, fejdelem s vagyon

Ott Genuának harcos ifjusága
és Toscanán független városok,
Velence ott, az óceán arája,
zászlója minden tengeren lobog.
Alfonz királynak hősi sarjadéka
kormányoz ottan ősi Nápolyon,
ott él Pius, a pápaságnak példa,
ki úr a Földön és a Városon.
Ferrara, néked béke van honodban,
de Mantuán ül harcos fejdelem,
sok más nagy hős is él még szerte ottan,
de Sforza híre túltesz mindenen.
Latin vitéz oly számos van, hogy annyi
egész világon nincsen egyaránt;
ha együtt tudnánk a törökre csapni,
az ég is, föld is, hidd el, hogy megáld.
Az ég elhalmoz számtalan javával
s hírünk bejárja majd a földeket:
Hazánk, hitünk is fennmarad ezáltal . . .
csak jöjjetek már és segítsetek!

A ZASZLÓSÚR

UNOKABÁTYJÁHOZ, VITÉZ MIHÁLYHOZ

Pajzsot küldöttél, de ha mellé kardot is adnál,
Phoebus hadfia én — Mars katonája leszek.

PHILELFUSHOZ

Irsz görögül, latinul, verselsz buzgón, gyönyörűen,
én bezzeg barbár hangra nyitom szavamat.
Elmúlt már az idő, amikor pengettem a hárfát
s Múzsák kútjából ittam a tünde italt.
Mars katonája vagyok, nem Apolló dalnoka többé,
lantom lágy hangját trombitaszó nyeli el.

MENTEGETŐDZÉS

Ha táborozni láttatok,
urak, ne csúfolódjatok!
Nem rontok bár elöl csatán,
nem kúszom várak sáncfalán.
Ha én a vést csak nézdelem,
okosság az, nem félelem.
Mert hírnév több, mint életünk,
halált, bajt érte szenvedünk.
S ha költő vész a harcon el,
halálotok ki zengi el?

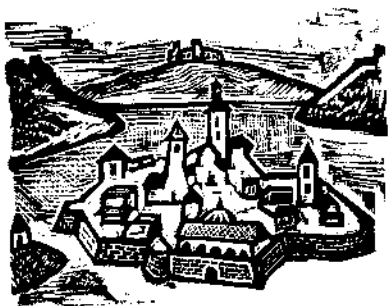
MIDÓN BETEG LETT A TÁBORBAN

1464.

Költő vagyok bár, háborúba mentem,
hol széllábú lovas török csatáz,
nyílzápor sem riasztott vissza engem,
de minden vasnál szörnyűbb jött: A láz.

Prometheus, élj rosszabbul a rossznál
s ha meghaltál, kő nyomja csontodat!
Az emberekre minden bajt te hoztál,
miattad ránk ezer veszély szakadt!
Előtted kínok, sorvadás, betegség
az emberekre még nem rontanak;
az erdőt, berket békén fölkeresték,
nem lestek rájuk bérci dúvadak.
Érelt az ág, italt kínált a csermely,
a barlang házat, párnát lágy mohák;
a gyógyító füvek gyűjtése sem kell
s ezer gyökér titkát nem bolygaták.
Nem kotyvasztottak még tudós kenőcsöt,
sebész se volt még, tályog-vagdaló.
S Vörös-tengernek partján termelődött
illatszert sem szállított száz hajó. —
Bár együgyű, de szép volt még az élet;
sorsunk szűk útján száz vész nem lesett:
Az aggra álmom szállt, mint szép ígézet
s ölelte át megfáradt testüket. —

Midőn azonban mennyekből leloptad
 a Napnak fényét csellel, álnokul,
 Jupiter bosszuló haragra gyulladt
 s a földre bős bajoknak árja hull.
 És büntetésül méltán láncolt téged
 a Szittyaföld fagyos szikláira,
 a keselyűt is, mely husodba tépett,
 kár, hogy lelőtte Herkules nyila. —

De mért okolnám mindünk ősi átkát!
 Saját hibám okozta rút bajom:
 El mért hagyám szent békességem árnyát?
 Mért kellett balgán harcba rontanom?
 Fáradság, halvány Félelem s a Szükség,
 Dühösség vár itt s vadképű Halál.
 Csodás-e, hogyha testem tönkretették
 szokatlan szél, por, eső, napsugár!
 Ó, hányszor jobb volt sűrű tölgyek alján,
 a mormoló pataknak rejtekén:

majd ezt, majd azt a könyvet olvasgatván,
 lecsüggő ágról almát szedtem én.

Sokan mondták: Hová rohansz, te kába?
 Nézd gyöngö tested és ne légy szilaj!
 Mint Herkulesnek Omfalé rokkája
 s Achillesnek a rokka és guzsaly:
 Övedre kard, fényes sisak fejedre,
 kezedbe dárda úgy való neked! —
 De én intő szavukra nem figyelve,
 felkapcsolám a vas-lábvérteket.
 Nem járok máskép, csak sodronyruhában,
 vas ellenségre vasban rontanék . . .
 Most hát megkaptam azt, amit kívántam:
 Nesze neked, vitézi hetykeség!

Mig így beszélek, végigborzong testem,
 érzem, a baj miként jár át meg át.
 A térdem reszket zsibbadtan, meredten,
 orrom fagyosra, ajkam kékre vált.
 A lábam és kezem megdermedének
 s a szívem oly nagyon vadul dobog. —
 Elő most nyakra-főre, hej, legények,
 didergek, fürgén paplant adjatok!
 De testemen most tűz rohan keresztül,
 mint fáklya égek, melyet kén takar,

el mégsem égek nyomban mindenestül,
mint Vulkán-ette elszáradt avar,
de létezem még s égek végzetetlen . . .
Vidd el, fiu, már nem kell paplanom!
Tűzhányó Etnát döntött rám egy isten?
Tűzárjával előnt a Phlegeton?
Jaj, égek! Ó, gyorsan vizet tüzemre;
hol egy barát? — a szám értük rival.
Nagy víz a Tájó, Hermus, Pactolus, de
most többet ér egy cseppnyi hús ital.
Igy éghetett el lángzó gyötrelemben
a Nessus-inget tépő Herkules. —

Kegyetlen Ég! Mindezt hogy érdemeltem?
Bosszútok engem, ó, miért keres?
Hiszen büntetni bűnös van temérdek,
szentségtörő, esküszegő, lator, —
de Phoebus papja, én, irgalmat kérek,
míg verseim világgá szállatom.
Végső simítást vár még egyik-másik
és félig készen is van jó halom . . .

Virágzó kor, tehetség hogyha számít
az égben — úgy van élni még jogom!
Tudom, hibáztam én, sokszor hibáztam,
de aljas bűn nevemhez nem tapad.

Akármi volt is, már ledobta vállam,
megbántam, — s így büntetni nem szabad!
De Atropos szörnyű; szavam hiába
vész el süket szeleknek szárnyain:
Tudom, hogy itt van életem határa,
lelkem kiszáll, lejárnak napjaim.
Kék ég! Ó, dombok, erdők rengetegje!
Csörgő csermely, zöld fű a réteken!
Többé nem látlak, éj borul szememre,
más nem marad belőlem, csak nevem.

Nincs itt egy testvér, nincs húgom mellettem,
ki majd szemem lezárja s eltemet.
Anyám, anyám, te nem vártál meg engem,
előbb haltál meg, — ó, be jó neked!
Mit is tennél most, végzharcom ha látnád,
vagy vesztetnek ha gyászos híre jő? . . .

Felírom lelkem végső óhajtását,
viasztáblát, hej, adjatok elő:

— Barátaim, boruljon sír felettem
bőharmatú, pázsitos hant alatt,
árnyas magányban, zöldelő ligetben,
hol táncot jár a víg dryád-csapat;
hol mindig szellők lágy fuvalma lebben,
dalát hol sok madárka zengené . . .

S hogy el ne múljak némán, ismeretlen,
írjátok ezt a sirhalmom fölé:

*„Itt nyugszik Janus, költő volt, az első,
magyar Dunán ki antik dalba kezd.
Sírjára méltán róható e jelző
s nincs oly irigy, aki tagadja ezt.”*

BÉKESSÉGÉRT

Mindenek Atyja, ki Őr vagy örök hatalommal az égen
s mennyei csillagokon: Jöjj és szemedet könnyörülve
vesd le reánk és nézd, hogy dúlja a földet a hadvész.
Látod-e hogy romlunk, hullunk el a hosszú vizzályon!
Drága Atyánk, küld már, ó, küld el a Békét
s messze tereld a Halált, üzd messze a bajt, a keservet!

UDVARI ÉLET

VENDÉGÜL HIVJA MÁTYÁS KIRÁLYT

Ugy juss az égbe — jó sokára bár! —
Zeus-kedvelte Mátyás, nagy királyom,
hogy eljössz hozzám, vendégem leszel
és meg nem vetsz engem szerény tanyámon.
Herakles is, ki nyert örök babért,
Molorchosnak kis kunyhójába tért.

MÁTYÁS KIRÁLYHOZ

Dicső királyom, most kegyelmességed
hozzám ily kérdéssel fakadt:
— Bizalmasan mit mondjak, költöm, néked?
— Akármit — csak ne titkokat!

A NYOMORT MAGASZTALÓ GAZDAG

Asztali beszélgetés Mátyás királlyal

— A sors kegyelme újra visszaadja,
mi rossz órában egyszer elveszett —
Cincinnatust, Curiust magasztalva,
hősök balsorsát így dicsérgeted.
A te hajód elért a biztos révbe,
mord szeleken, Mátyás, már csak nevensz.
Lágy stoicus akkor, ha búbaj érne;
vitézbeszédű most könnyen lehetsz!

GALEOTTO MARZIO BIRKÓZÁSARÓL, midőn a tudós legyőzte Mátyás király testőrét

Miképpen Herkules kelt szörnyű birokra
s Acheloust csúful lecsapta a porba:
Galeottó s Halas megbírkóztak ketten,
de nem Galeottó, ki a földre nyekken.
Gyönyörködött Mátyás az olaszos tornán,
nevet az ősz püspök Esztergomnak ormán. —
Ne bánjad, hogy győzött az iskolamester:
Merkur oktatta, ki birokban is mester!

AZ UDVARI EMBEREK SORSA

Fennragyogott nem rég s most senki az udvari nép közt
és aki máma nagyúr, holnap alulra kerül.
Csalfa szerencse, velünk te, te játszod-e egyre e táncot?
Vagy pedig ez se egyéb, csak fejedelmi szeszély?

A BESÚGÓKRÓL

1.

Besúgók miatt támadt sok bajunk,
jó benne mégis, hogy most — hallgatunk.

2.

Besúgók miatt támadt annyi kár,
hogy László is a száját tartja már.

3.

Mukkanni sem mer Lázár már sehol,
hátha besúgó les rá valahol.

PÁPAK

ENEA SILVIORA, MIKOR II. PIUS NÉVEN PÁPA LETT, 1458.

Enea volt neve, ám másképp hívatja magát most:
Mert Pius óhajt már lenni csupán ezután.

II. PIUS PÁPÁNAK HÁBORÚS KÉSZÜLŐDÉS KÖZBEN TÖRTÉNT HALÁLÁRÓL, 1464.

1.

Íme, Pius jámbor hadat gyűjtött a törökre,
míg más lomha öreg retteg a háborútól.
Már nyugat és észak sietett pápája nyomába,
már a hajók hada kész, már a vitorla dagadt.
S Adria tengernél, Ancónának kikötőjén
végzetes útvjáról elragadá a halál.
Füstbe enyészik ekép szárnyas diadalmi reményünk,
mégis a Sors útját, Róma, ne ródd meg ezért:
Félbeszakadt pályán ne jajongj, mert tán sose látta
volna amúgysem a célt, melyre elérni kívánt.

2.

Mennybe repült jámbor pápánk, Pius és a világ sírt,
hogy lényének nem lesz soha részese már.
Hasztalanul vágyott, hogy visszakarolja a lelkét,
így ölelő talaján már csak a lelke maradt.

II. PÁL PÁPA TRÓNRALÉPÉSÉRE, 1464.

Péter volt a neved s most Pálként hív a világhír
és Péter meg a Pál nyomdokait követed.
Mennyei kulcsot nyersz Péterként érdemeiddel,
Pálként pallossal űzöd a vétkeseket.
Nagy pápánk, csillogj mindkettő szent erejében:
Verd le a bűn seregét, nyisd meg a jóknak egét!

ITALIAI KÖVETJARAS KÖZBEN, 1465.

BALJÓSLATU JELRŐL A PÁPAHOZ

Száll az erős kelevéz, szarvast leterít a vadászom,
mégis üvöltve a bős ordasok elcipelik.
Szörnyü előjel ez, ó, Szent Péter, a hetyke pogányság
hívó nyájadat így el ne eméssze mohón!
Búsak a csillagok is... Mennye kapujának az öre,
jóra segítsd, fordítsd mind e borús jeleket!
Mert egeken, földön fő-fő hatalommal erős vagy
és amiképen akarsz, oldozol és kötözöl.
Hogyha azonban a kulcs nem elég teneked menedékül,
itt van a pápánk, Pál és a kezében kard.
Fegyveresen társad legyen ő, őt küld ki tusára,
oltalmazza erős pallosa nyájaidat!

TRIBRACCO KÖLTŐHÖZ

Tribracco, hogyha kincsre lenne gondom,
Vörös-tengernek gyöngyét gyűjteném,
arab tömjénen és elefántcsonton
gyönyörködnék és cifra selymen én.
De lelkemet csak versek hangja húzza,
melyet csupán Itálián lelek,
mert ékes szót csak néktek ád a Múza;
barbárok lettünk, többi nemzetek.
Dunánál Pallas, Merkúr nem tanyáznak,
nekik hazát a Pó sok ága ád;
jégpáncélján a megfagyott Dunának
Bellóna és Mars vívnek csak csatát.
De mért lesek szomszédba én, szegényen,
hisz antik lanton én is nagy vagyok!
Kanászok mondják s vallják ezt, de én nem:
Hattyúk között csak lúdként gágogok.
De énekem habár ne lenne bántó,
olvasgatnám még úgy is versesdet.
Varust, Horácot is forgatta Máró:
Más műve nélkül nincs önismeret.

VALASZ

Gaspare Tribracco költőnek

Szörny Árgusnak volt száz szeme
s veszett mégis, hogy Merkur arra járt,
Janusnak két szem mindene,
szegény, hát hogyan szenvedhetne kárt.
Tolvajtól tán szerencse védene,
de rabló ellen nincs fegyvere.

(Ferrara)

A VISSZÁSAN ÉLŐ NAGYURRA

1.

Nappal aludni küldsz, éjjel talpon legyünk:
Kifordított ruhát nem hordatnál velünk?

2.

Éjszaka reggelizel s mire felkel a nap ragyogóan,
vár az ebéded már és lakomához ülünk.
Hej, be nehéz dolog ez, Lajosom! De viseljük e sorsot,
hogyha te délre korán kezded a bős nyakalást!

NAGYBÁTYJÁNAK, VITÉZ JÁNOSNAK ESZTERGOMI ÉRSEKKÉ TÉTELÉRŐL

1465.

Keljetek, ó, Múzsák, víg dalra, örömiadalra,
Kalliopé, szintén zengje vidáman a kart!
Érseki méltóság főszéke jutalma Vitéznek,
ebbe helyezték őt Róma s urunk, a király.
Messzire zengjen a hang, át népeken, át a világon
s földi vidékünkéről szálljon az égig a dal.
Váradot Esztergom, Kőröst a Dunánk kiszorítja,
s ő negyedik helyről főpapok elseje lett.

VITÉZ JÁNOS ÉRSEKHEZ

Atyám, ó, mért vesződöl éjjel-nappal?
Gond nélkül lelked mért hogy nem lehet?
Mindíg Prometheus gyötrelme sarkal
s Atlasként egyre hordod az eget.
Kis nyugtod néha mért hogy nem marad,
míg megrokkansz a fáradság alatt?

Zsákmánya léssz az őrlő izgalomnak,
fáradhatatlan nincsen senkisem.
Herakles és Ulyxes elnyugodtak,
sőt olykor tán Zeusz is megpihen.
Törődj magaddal is, gondold meg ezt:
A köznek élsz, magadat el ne veszd!

VITÉZ JÁNOS ESZTERGOMI ERŐDITÉSEIRŐL

Pannonián, amikor most Mátyásé a királyság
s hírneves atyja nyomán jár a Szerencse-uton,
Esztergomban akolt épített János, a pásztor,
el ne ragadhassák sík legelőn juhait.
Érdemeért, Péter, te, egek kapujára vigyázó,
nyisd meg a mennyet az őr, nyisd meg a nyája előtt!

VITÉZ JANOS ÉPITKEZÉSÉRŐL

Amikor Pál székelte Péter örökében,
harmadik Frigyes ült a császári széken,
romlott martalékát korábbi tűzvésznek,
ujjáépíté e házat János érsek.
Művéért a mennyben éljen mindörökkön,
majd ha már sokáig élt előbb a földön!

ANTALHOZ

1.

Poharat küldtél nekem ajándékba,
de útközben eltört a szép üveg.
Én mégis úgy hálálkodom tenéked,
mint hogyha épségben jött volna meg. —
Ily bajért meg ne ródd barátodat:
Szívességnél elég az akarat.

2.

Tört kupád aranykancsóval viszonzom.
Tiednél, lám, jobb az ajándokom.
El nem török, ha ilyet küldtél volna;
méltányolom, de mégis fájlalom.
Ajándékom legyen jó példakép:
Mit adsz, ne légyen romlandó cserép!

KOSZTOLÁNYI GYÖRGYHÖZ

1.

Örvendek, hogy latin földet bejártad,
óvott az ég s meghallgatá imádat.
Jönöd kell hozzám gyorsan, György komám,
utazz kicsit még ily nagy út után!
Együtt velem tehát mikor leszel?
S nehéz utad mikor beszéled el?
Kiket láttál? Hány hét ott a világ?
És merre mérted át Itáliát?
Ha nem játszik csalfán a vágy velem:
Lelkedben Rómát elhoztad nekem.

2.

Ha bármi történt, kéred versemet.
Ez, György barátom, így ám nem mehet!
Mikép pénzzé se bármely fémed üsd,
mert van vörösréz és van színezüst,
akkor teremnek nálam gyors dalok,
ha mit mutatsz, dalt érdemlő dolog.
Tréfás epigrammában egy a cél,
legyen zamatja, legyen benne él.
Van tárgy, melyről verselni nem lehet
s van tárgy, amelyről írni élvezet.

GALEOTTOHOZ

Éretlen szőlőt, almát ne egyem, Galeottó,
erre vigyázz inkább, gyógyszered úgy sose kell!

KÖSZÖNET GALEOTTO AJANDEKAÉRT

Hogyha maga Máró laknék is szívemben,
isteni Homérral lenne telve lelkem,
nyelvem hogyha nem egy lenne, de százannyi,
nem tudnék, Marzióm, méltó hálát adni.
Ilyen ajándékkal fel nem ér a hangom,
Köszönöm annyiszor, mint porszem a parton,
szőlő Lydiában ért kalász Mysián,
Hymettosnak méhe, tigris Hyrkánián,
Ázsiában hattyú, Thrákiában darvak,
lomb az Ida hegyén, Epirusban tölgyakk,
ahány hal a vízben, csillag van az égen,
állat él a földön, madár száll a légben,
mint a nyár áldása, mint tavasz virága,
ahány édes fürtöt Ősz rak puttonyába,
ahány sűrű felhőt a fagyos tél kerget,
virág borítja el az öntözött kertet,
ahány fa a hegyben, termés van a földön...
Ég veled! Szívedben őrizz meg örökkön!

BETEGSÉGÉN ZUGOLÓDIK

1466. márciusában.

Hát életem rövidre mért kis útját
mindíg bajok közt kell-e töltenem?
Bensőmet mindig égő lángok dúlják?
Sorsom mindig csak kín és gyötirelem?

Szegény anyám, hányszor beszélte régen,
hogy mennyi bajjal járt gyermekkorom!
S olasz földről hogy most hazámba tértem,
a visszatérést szinte átkozom:
Ömlött epém. Derűre jött a bánat.
S követve most királyom zászlaját,
balvégzet üz, — síromnál harsogának
kicsiny híján a harci trombiták.

Harmadnapos hideg cibálja testem
és minden csontom tűzlángot vetett.
Balsors miatt veszélybe gyakran estem,
de győztem eddig minden baj felett.
Mellemben mintha török éle vágna
és vért kell köpnöm szünös-szüntelen.
Szegény tudóm is kapkod csak zihálva
s a láz örökké birkózik velem.

Hosszas betegség béna hordozója
elfásul lassan bús fekvőhelyén.
De kínjaimban nincs nyugalmas óra,
ébren virrasztok éjjel-nappal én.
Örökkön úz vad látomások réme. —
Talán Regulus ért ily végzetet,
kinek pún bosszú szemhéját kitepte
s kit szöggel vert hordóba fektetett.

Leszek-e vén s milyen lesz majd e vénség,
ha ifjúságom csak bajomra volt?!
Csak harminckét esztendő leszek én még,
midőn hatodszor elfogyott a hold...
Ó, istenek, ha jutnak még az égbe
a föld porából felsíró jajok,
legyen már ennyi szenvedésnek vége,
hadd haljak meg, vagy irgalmazzatok!
Ily áron nekem Krózus kincse sem kell,
így isten sem kívánok lenni én:
Hogy is vigadnék ennyi gyötrellemmel
ambróziáknak ámitó izén?
A nektár sem kell, bárha Hébe adja,
vagy kancsóm mellett Ganymédes áll...

Az élet épség — ám ha kórság rabja,
nem élet az, de lassu, csúf halál...

AZ ÁLOMHOZ

1466.

Akár Ködország messze, vad határán,
akár nyugatra van nyugvó tanyád,
akár Lemnos nektár-borától kábán
ölelgeted a legszebb Gráciát,
akár az istenek közt iddogálva,
a vén Zeusznál ülsz felhők felett;
(mert alvilági rút szörnyek sorába
— szelíd istenség — senkisémet tehet!):
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

Hetedszer pirkadt már reám a hajnal
s lát engem, durva ágyon szenvedőt;
álmatlanság, versengve kórral, bajjal,
emészt el és fogyaszt idő előtt.
Már csontra száradt bőrré lett a testem,
arcom helyén ijesztő lárva van. —
Két markomat halántékomra tettem
s az álmot így hívom — de hasztalan.
Szemem előtt csak rút szörnyek cikáznak,
orruk hosszú, ábrázatuk pokol:
Oresteshez tán s Alkmeonhoz jártak.
s Romulushoz, ki Remusért lakol.

Kegyetlen Ég: A parton hál a foka
s vakondok alszik hosszú télen át,
az embert ám, ki szikrád hordozója,
a barmoknál kevésbé gondozád!
Harminc év álma — mert a Hold kívánta —
elszállt a szép Endymion felett . . .
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom, és üdítsd föl testemet!

Nem leitem semmi, semmi írt e bajra,
bár megtettem, mit ember csak tehet;
nem használ itt a sebfű, rózsza magja,
próbáltam konkolyt és beléndeket.
Kapor s alóé füstje ártalmatlan,
ágyékom megkenése mitsem ér,
nincs mákony, mely erőt vehetne rajtam,
se mandragóra égetett gyökér.
Mérgét reám bár Pháros férge öntse,
mely Kleopatrának halált hozott;
meg nem segíthet Kirke bájkenőcse
s nem váltanak meg szép szirén-dalok.
Nem ér utól az éber Árgus álma,
kit Mercurnak vesszője illetett . . .
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

A búfelejtő Léthe partja mellett
szült kékruháju, csillagkeblű Éj;

terített rád acélos színű leplet,
fejedre hold, lábadnak szárnya kél.
Melléd kísérni méltó népet osztott,
köztük a Nyugvás, cammogó barát,
Felejtés, mely elűz ezernyi gondot,
ott a Henyélés, ott a Lustaság.
De legfőképp melléd adá a Csendet,
mely minden lármát félve elkerül.
Hű szolgálid mindenfelé követnek,
bármerre jársz a széles föld körül.
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

Az Alkony titkos barlangod kitarja,
de visszaűz a fényes Napkelet.
Rémít a fény, de hív a drága óbor
s az ébenfából metszett nyoszolyák.

Te, föld felett, sötétben szálló, kóbor,
útadra hull álomvarázsu mák.
S ahol lehull, elülnek falvak, várak,
a tenger habja és a mély berek,
te gátat vetsz, ha bús szelek csatáznak,
a száguldó Nap ménje megmered.
Erőd a hulló esőt visszahúzza,
cikázó villám útja megszakad,
érezte jöttöd a kígyós Medúza
s Aranygyapjút vigyázó szörnyü vad.

A Hajnalt is, mikor Zeusz kivánta
elaltattad, hogy föl nem kelhetett . . .
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

Nem kérem, hogy lenyűgözz ellenséget,
hadd ölhessem le orvul táborát
s Júnó módjára sem játszom ki véled
az ég dörgő urának szándokát:
Argos helyett midőn így Chószba tévedt
Agamemnon, a megcsalt férj, szegény,
s míg Trója-vert görög vitézi népet
megszánta Júnó Ida szent hegyén.
Nem bánt e kérés bárki istenséget,
a mennyek Atyja sincsen ellenem,
kéresem nem lesz ártalmadra néked,
sőt jó lesz néked és jó lesz nekem.
Halál-hugodnak hulljon rám az árnya,
ha meg nem enyhülsz most szemem felett....
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

Hálám jeléül zöld mező ölében,
hogy mindig dus ajándokát arasd,
oltárt rakok, áldozni rajta készen
lúd gyenge máját és taréj kakast.
Két mérővel fölébe mézet mérek
s tejjel vegyült bornak kell folynia;

Atyánk, kitől megújul test és lélek,
bús életünknek egyetlen java!
Jó és bal álmod mind jövőnk mutatja,
szárnyán a lelkünk égi útra kél. —
Hadd nőjjön hát országodnak hatalma,
a nap rövide, hosszúvá az éj.
Szerelmedet mindig epedve várja
egy kis Najád, kinél szebb nem lehet . . .
Jöjj istenek, jöjj emberek királya,
jöjj Álom és üdítsd föl testemet!

A LÉLEKHEZ

1466.

Te hófehér tejút szülötte, lelkem,
ki jöttél és betöltéd testemet,
nem zúgolódom én mivoltod ellen,
mely annyi drága kincset rejteget.
A forró Rák csillagkörén kiszállva,
a Léthe minden multat nem mos el;
Oroszlán és Kehely kölcsönhatása,
hol pályád íve röpke útra kel.
Saturnus észet, érzelmet ád Apolló,
Jupiter tetterőt, Mars hősi kart,
Merkur ipart, érzést a Vénus bolygó
s a Hold erőt, amely növésre hajt;

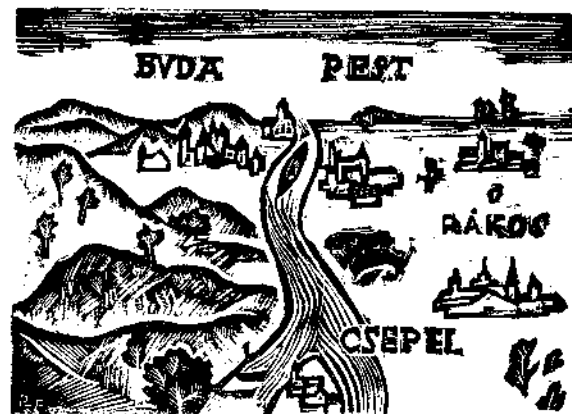
a Hold — határán a Halál s az Élet —
irányító erő sorsunk felett . . .

Ó, lelkem, oly hitvány e hús-edényed!
Miért hagyád el érte szép eged?
Tartásom módos, nincs okom panaszra,
arcom eléggé tetszetős lehet!
De oly silány Prometheus agyagja,
melyből az ember teste véttetett!
Rossz hévü tagjaim vizzályra kapnak,
bú-bajt okozva véges-végtelen:
Örökké ömlik nedve bő agyamnak
és nem tudom mért, könnyezik szemem.
Vesém a nedvet véresen buzogja,
a májam forró, gyomrom, mint a jég . . .

Azért lettél-e testem drága rabja,
mert így akartál bölcsőbb lenni még?
Mít ér a bölcsesség beteg kebellet!
Nem kérem így „a hét bölcs” szellemét;
Atlasnak izma, Míló ökle sem kell,
csak hadd legyek cingártestű, — de ép!

Ha testem lázong, lelkem, légy te féke,
vagy térdj az égbe, vesd le test-ruhám!
De, ó, ne lépj a Léthe hús vizébe
az ezredéves tisztulás után.

Ó, fel ne vedd ismét a régi gondot,
a régi jármot, elfelejtett bajt:
Akármi légy, csak ember nem — ha sorsod
a földre egykor mégis visszahajt!
Hisz annyi formát nyujt a rét, a róna;
légy zengő hattyú, méhe, repdeső;
de minden órán emlékezzél róla,
az ember sorsa durvább, mint a kő.

VIZÁRADÁS 1468.

Mi jó felénk e végtelen köd árnyán?

Miért zuhognak egyre záporok?

Miért tolong a felhő felhő hátán?

A déli szél még meddig háborog?

Ivott-e ennyit már a szép szívárvány,

az égi híd, a hétszinű titok?

A föld mélyéből száll a gőz s a pára:

Felissza ezt a tűzruhájú Nap;

most ennyit fel nem szívhatott sugára

s a foszló felhők súlya ránk szakadt.

Hétköznapok nem szülhetnek csodákat,

nagy dolgot nem hajt hitvány semmiség.

E rút idővel ránk a csillag támadt,

haragvó istenek s a bosszus ég.

Esőt hozott az Orion fölénkbe,

a pléjádok, a Delfin, két Gidák,

Eridanus és Trójus csillagképe

cseberrel önti zúgó záporát.

Vagy tán a mennyég legfelsőbbik ormán

meglódultak a boltozó vizek,

Zeusz kezében meglazult a kormány

s a sűrű felhők háza megrepedt?

Szegény paraszt nem egy nyarat siratja,
de három évi termés bánja ezt.

Szinbort nem hoz a rothadt szőlőinda,
csak mocskos lét bocsájt a bús gerezd.

Elhullnak nyájak. Rútul éhen vesznek
a városoknak népes ezrei . . .

Most új rémség jön: Elhagyván a medret,
vízáradás a partot ellepi.

Előbb a völgybe száll, a sík lapályra,
majd ellepven a fentebb dombokat,
nem látszik, csak az erdők koronája,
melyet cibál a rontó forgotag.

Madár felrebben, dombra fut vadállat,
de jó a hullám és tovább veri,
négy lábuk helyén halak cikáznak,
vadkan csapását tinhal szeldeli.

Rakásra fekszik a kígyós ángolna
füles nyulaknak félénk rejtekén;
farkasverembe rák hull; és halikra
telepszik meg madártojás helyén.
Borzalmas játék! Végzetverte népet
nyájastul együtt elragad az ár.

A síkságról a hegytetőre térnek;
tegnap liget volt, mára mély mocsár.

Nincs szörnyűbb, mint a csalfa, vak reménység,
hogy nem nő már tovább az áradat:

Magas parton ki bizton rakta fészkrét,
egy éjjel mégis háza rászakad.
Cókmókját szirtes bérctetőre hozván,
így szól: Itt már biztonságban leszek! —
De csakhamar nyomába hág a hullám,
ott sem maradhat s arrébb sem mehet.

Tisza, Maros, a Száva és a Dráva
s északnak főfolyója, a Duna,
bár egymástól feküsznek messze tájra,
most egy tükörré lett mindannyija.
Hol voltak falvak, merre fák és dombok?
A víz most mindent egyaránt bevon. —
Thessálián a Penetos így omlott,
túlnőve Ossán és Olymposon.
De Thébe sem járt máskép Graeciában,
— valót ha szól az ó-história, —
s a két határtenger közt hajdanában
a víz alá került Itália.

A Természet saját rendjébe gázol,
az ős lefosztja a termő tavaszt...
Tavasszal a víz hegyé nő az ártól
s rohanva zúgó sziklákat szakaszt.
Halak havában már a lég megenyhül,
zefír fuvallmán szertehull a hó;

hosszabbodó napok során keresztül
közelg a nyár, az aratást hozó.
Medrébe tér a Nilus és a jámbor
Memphis megüli Ápis ünnepét. —
De *Skorpió* — hevülve napsugártól —
esőt nyilaz Pannoniára szét.

Bár azt hiszem, hogy nemcsak könnyü pára,
esőhullás, mely minket elveszít:
Földrengető Neptún hármas villája
föltépte földünk rejtett mélyeit.
S minden vizet, mit rejt a titkos tárna,
a föld felső burkára ráereszt . . .
Uj üstökösnek vészujósló uszálya
előre nekünk meghirdette ezt:
Mint hajdan Heliké és Búra vesztét,
melyet szökőár pusztulásba vitt,
urcáit kúszó fókák megheverték
s nimfák bámulták márványtoronyait.

Ó, istenek! A földtáplálta népek
közt mért csak minket ér e szörnyü vég?
Vagy most már mind a földek véget érnek?
Több napra többé nem hint fényt az ég?
Hadd haljunk hát mi is, nyugodt a lelkünk,
ha a közös vész minden népet ért.
S ha csak mi vesznénk, örömet vezeklünk
mi, hunnok, minden bűnös emberért!

De ily nagy vész nem sujt csak egy vidéket,
eláraszt minden földet rombolón:
Germánián a Rajna szerteszéledt,
elhagyta medrét Szarmát-földi Dón.

Guadalquivírtől spanyol, Rhóne-tól gallok,
Pó-tól olaszok földjén dől be gát,
Inachus váras Argolisra rontott
s a Hebrus sem kíméli Thráciát.
Az indusokra rázúdult a Ganges,
a parthus nép Tigris vizébe fúl,
hidat még soha így nem bont Araxes,
Orontes Szíriára tör vadúl.
Achillest így nem üzte Xanthus habja,
vagyont Hermus még így nem horda szét. —
Afrika, mely sivárságát siratta,
átkozza bezzeg most túlsok vizét.
A Bagrada s Kinyps tombolnak ottan
s Pallas szülőfolyója, a Triton.
A Gír, az istenek vendége, mostan
dorbézol hitvány ethiópokon.

De a folyók még hagyján; ám a tenger
magába nyelt most minden szigetet:
Vad Lemnost, Korfut — mely gyümölcsöt termel —
s Krétát, ahol Zeusz nevelkedett.
A víz elfojtja már az Etna lángját,
Szárd-, Cyprus sziget örvénytől takart,
Rhódoszt, Déloszt magas hullámok járják,
hajós fölöttük zátonytól se tart.
Kis és Nagy Szirtisz szintén nem menekszik,
fel Lybiából egy szirt sem mered . . .

Ős Oceán, a dolgok atyja, eddig
rendjén ölelte át a földeket.
Határait sok ezrek óta óvja
és öbleit, mellyel földünkbe vág;
szűk most a négy part, mely határolója
és gátjait zuhogva hágtá át.
Dagály — nem holdra hajló — ostromolja
a Cimber és a Teuton partokat:
Igy zúghatott alá a gígászokra
ostromlott égből sziklaáradat.
Keletnek szép vidéke vízbe fullad,
Ceylon s agyaras elefánt-hada,
Boldog-szigetnek népe meg nem futhat,
a titkos Észak és Británia.
Alámoták hullámok Atlas lábát,
a mennyet így nem hordozhatja már. —
A Sors bizony, ha így folytatja táncát,
úgy minden földi élet veszni száll.
Minden vidéket, merre szellő libben,
zsákmányul ejt a rontó áradat;
sosem számlált a gazda Tengeristen
ily sok tajtékos hullám-nyájakat. —

A régi bölcsek hát valót beszéltek?
Víz- és tűzvész ránk váltakozva vár:
S minden halálból újra kél az Élet,
miként megújul a Phönix-madár,

mely halni tér és ezzel újra éled:
halálos bölcső, élterő halál . . .
Ki tudja, e világ még meddig vénül;
világ már hány volt s hány jó még utóbb?!
Nos hát eredj, álmodj szellőnyi névrül
s hajszold a hírt, az el sosem mulót!
Mily polgár voltál, mily vitéz csatában,
hogyan tudhatnák késő századok?
Ki tudja, mi volt Phaéton korában!
Új kor jó s rólad tudni mitse fog . . .

Istének Atyja, bölcseséged rendelt
testünkbe szikrát, életnek tüzét,
saját képedre tervezéd az embert
s lelkét az ég felé vezéreléd:
Mídon chãoszból formáltál világot,
hát nem örök rendűvé alkotád?
Fagyot, hőséget, nedvet, szárazságot,
hogy minden rendén, móddal járja át?
De félek, nem lesz már földed, se lángod,
csak egy elem: vízzé lesz a világ.

Igérted egykor szent szövetség árán,
nem rontod többé vízbe népedet;
Júnónak íve, szép, színes szivárvány
emléke ennek ködfelhők felett.

Gondolj hát erre, mert szavad nem játszó
s esküdt hited mindig s örökre áll.
A három Párka néked hű szolgáló
s a Végzet kénye téged nem cibál:
Hát mért merítetd így alá a földet?
Hiszen tudod, így tenned nem szabad!
S ha itt a vég, a dolgok mind betöltek,
úgy sujtsad el hármas villámodat! —

De zárd barlangba dél szelét, — seperjen
északról szél az égboltozaton,
Neptun habnépe térjen vissza sebtén,
hátrálót fujjon kagylóján Triton!

De haszna nincs a vak foházkodásnak,
imánk elvész sodró hullámokon...
A sok folyóvíz már az égig árad,
hová nem ér fel semmi bércorom.
S már-már felhőkig ér a zagyva tenger,
tér sem lesz köztük, eső hol lehull...

Kelj fel, hűgocskám, fussunk mind a ketten,
hol ködsapkás Olympos domborul;
vagy távolabb jer, Parnassz orma vár ott,
vízáradás ezt el nem érte még!
Hátam mögé majd én követ dobálok
és ebből kél új férfinemzedék.

Te ismét könnyebb sziklákat fogsz vetni,
belőlük újra nők sarjadjanak:
Új Deukalión s Pyrrha így leszünk mi,
emberpár, melyből új világ fakad.

A ROSKADOZÓ GYÜMÖLCSFA

1468.

Ki égnek szegzett büszke fejjel álltam,
most ágaimmal söpröm föld porát.
Nem ellenség gyötörte így meg ágam,
saját termésem volt ilyen galád.
Más fán a villám lángja fut keresztül,
nekem termésem lett a végzetem;
terhétől minden ágam földre görbül, —
volnék meddő, — nem érne sérelem!
Hadd sujtszon hát tövemre már a fejsze
s nem bánom, bár kemence lángja vár!
Diófának dióverés a veszte,
nekem gyümölcsöm terhe már halál.
Klytemnestrát s Eriphylét sajátja,
önnön fiúknak kardja verte át.

Ha gyermeküktől ez vár az anyákra,
természet rendje fenn nem áll tovább:
Ugy többé a nő szülni nem kívánna
s még méhében megölné magzatát.

Bár rügyfakasztó szép tavasz havában
elfagytak volna mind virágjaim!
Bárcsak gyümölcsöm éretlen korában
hullt volna el szeleknek szárnyain!

Ó, bárcsak meddő árnyat adna lombom
a nyárban tikkadt vándorok körül! ...
Ti, büszketörzsü, szép fák, óva mondom,
melyeknek ága messze szétterül:
Ne kívánkozzatok gyümölcsös kertbe;
a bújá meddő boldogabban él!
A termés bajjal jár! Inkább helyette
csak ékesség az ártatlan levél.

Jöjj vándor, és amely lecsügg a porba,
ne rösteld felkarózni ágamat!
Idegen kéz nem egyszer orvosolja
sebünket, mely rokon kéztől szakadt. —
Talán, amelyet istápolsz, az ágon
lesz majd gyümölcs, ha újra erre jársz ...
Legyen könnyű vállad terhe s ne szálljon
rossz gyermekek miatt fejedre gyász!

ERDÉLY ÉS MOLDVA FELKELESE

A FELZENDÜLT ERDÉLYHEZ

1467.

Hét vár gonosz földje, lázadózva fejed
urad ellenébe fel miért emeled?
Gondold meg, anyja vagy, ha szolga nem volnál;
ha urad nem volna, dajkálója voltál!
Gazdag vagy? Elbukott kincses Campánia.
Népes vagy? Marathont fedte hány dalia!
Bujtogatód tüzel, — nagyra vagy-e ezért?
Az is bolond, aki követ bolond vezért.
Jártas ő a hadban, vitéz ember nyilván,
de hiába erős, hogyha ügye hitvány.
Elbukik a rossz ügy, csatája is elvesz;
igaz Isten csak az igaz ügynek kedvez.

TÖREDÉK MÁTYÁS KIRÁLYRÓL

Uttalan ormokon át vágott utat és töri Mátyás.
Herkules ökléhez volt ez a munka való!

MÁTYÁS KIRÁLY KETTŐS DIADALA

1468.

Most van itt az ideje, ha valaha,
 eget verjen a Múzsának víg dala!

106

Zeusz Phlegrán győzött, Bacchus Lydián
vonult végig tigris-vonta kocsiján.
De bár Zeusz s Bacchus nagy volt és jeles,
még se volt a győzedelmük kétszeres.
Míg Mátyásé kettős most a diadal,
két győzelmet aratott egy viadal.
Előbb Erdélyt, aztán Moldvát verte le,
ott csel győzött, itt vitézi fegyvere.
Még hódolni mindkettő más módra kész,
ezt bátorság hódítja meg, azt az ész.
Ott vér nélkül Pallas vívta harcait,
az oláhot hős Bellóna nyomta itt.
Újév van ma, mit kérjek az évtől én?
Legyen végig olyan jó, mint elején!

VITÉZ JANOS ÉRSEK ZASZLAJÁRÓL

Míg vad Moldvát nyomta Mátyás király hada,
zászlaját Vitéz is elküldötte oda.
Oláh földről mikor visszatért a csapat,
— — — — —
hálából templomba vitte zászlójukat.
(Töredék.)

107

A CSEHORSZAGI HADJÁRATRÓL, 1469.

MÁTYÁS KIRÁLYRA

Mely földet hódítsz ezután, mely népet?
Ki nem roskad le kürtöd hallatán?
A bős csehek meghódoltak tenéked,
kik nem sinylődtek még külső igán.
Ha eddig bárhol győzedelmet nyertél,
mindíg győzetlen ellenséget vertél.

A KIRÁLYI FOGATOT VONÓ SZARVASRÓL

Szarvas hogyan felejteth el vadont?
Nem fél, hogy rá ember, vagy vizsla ront?
Kocsidba fogva jár, bajt nem csinál:
Tudjuk, térted van mindez, király!
Vadász Dianát hordja ily fogat
az erdősormú Taygetos alatt.
Ily szarvassá lett társa, Aktaeon
s kutyák szaggatták szét dühös-vakon. —
Ki oly vad még, hogy lázong ellened,
ha már az állat is hódol neked?!

SZOBI PÉTER SÍRJÁRA

Itt nyugszik Szobi Péter, a cseh seregeknek a réme.
Ósi Achilles is így ront vala Trója hadán.

Míg csak a dardani hőst Páris nyíla is leteríti,
már Szobi villámló ágyulövésre veszett.

MESSIUS

A foglyán Messius zsákmányt keres.
Dühösen látja: Hol nincs, ne keress.
Fejét lecsapja s ily szavakra kel:
— Egyebed sincs, hát ezt koboztam el!

AZ OROSZLÁNOKRÓL,

melyeket Firenze városa ajándékozott Mátyás királynak.

1.

Győzetlen Mátyás, nincs ok nélkül, hogy a toszkán
nemzet oroszlánt küld tiszteletül teneked.
Mert ez a vad hozzád számos dolgára hasonló
s így méltón adták néked ajándokul azt.
Ő a vadak fejedelme, miként te az embereké vagy,
néki sörénye dicső, néked a hajzatod az.
Néki a karma merész, míg néked a kardod, a lándzsád,
vesztéseket te kimélsz, bántani ő se szokott.
Nemde tanúsítják mindezt a csehek vezetői?
Új országodnak kedves előjele ez.

2.

Hadd vonják oroszlánok szekered!
 Maga Cybele adta ezt neked.
 Szántóföldön kocsid ha áthalad,
 kalász se hajlik lábaik alatt.
 S ha vizre szállsz, mint tenger istene,
 léptük hullámok hátán lengene.
 De jó későn majd égbe vonjanak,
 ismerik útját e csodás vadak.

3.

Nagy királyok közt is legnagyobbik Mátyás,
 nincs mit Itália még adhatna már más.
 Versengett egymással eddig minden tája,
 ki-ki saját kincsét hogy elébed tárja.
 Velence selyméből, Róma aranyából,
 fegyvert küld Milánó, paripáját Nápoly,
 Firenze volt csupán hátra még a sorján;
 megjött íme ez is, adója: oroszlán.
 Amely őt vezette, helyes volt a szándék:
 Mert erősnek illő erős az ajándék.

4.

Eurystheus hajdan váltig örvendezett
 a rangjához illő dicső zsákmány felett,

mikor Herkulesnek bős parancsot adat
 s el is hozta ez a naemei vadat. —
 Mátyásnak most bezzeg több a dicsősége:
 Ez a tisztesség most kétszeresen érte.
 Két oroszlánt küld az Arnó-parti róna
 s önként nyújtja néki, nem is parancsszóra.

MÁTYÁS KIRÁLYRA

A táborban is jól teszed,
 ha Vénus asszonyt tiszteled:
 Könnyen lehet, uram, király,
 hogy Mars istennek beajánl.

BAJÓNI ISTVÁN VADASZATA

(Töredék, 1469.)

Bajóni István, magyarok követje,
 míg először lován Rómába vág,
 felvert egy szarvast s oly gyorsan követte,
 nyomát se érték emberek, kutyák.
 A megriadt vad végveszélyét látva,
 Istvánnal elszánt küzdelemre kel,
 aggancsával rámadt vadul lovára,
 ő meg nyergéből rá fegyvert emel.
 A szarv kemény, — a kard tört. Óvilági
 Aeneas s Turnus harcán jár eszünk...
 Fegyvertelen, jaj, hogy fog most megállni:

Aggódva lessük, félünk, rettegünk!
Hevességének most megadja árát;
csak híre tér majd haza, hogy halott! —
Diána ám megszánta hű vadászát
s kezébe szentelt, új fegyvert adott.
Ennek csapásán megrendült az állat,
egyszerre veszti két lábát elől;
utolszor még, de már hiába támad,
majd súlyos teste döngve földre dől.
Most ér oda az elmaradt kíséret
s nem szégyelték rugdalni a vadat...

Vad szarvasok nemcsak Rómában élnek...

Diána ajkán most ily szó fakad:

— Azért tettem, hogy szarvas fején szarvak
vannak, hogy olykor hasznukat vegye;
harcolnak is, midőn veszélyben vannak,
vagy hajtja őket szerelem heve.
Emberre nemcsak medve mancsa vészes,
hogy vadkan, vagy oroszlán falja fel,
szarvast vadászni nem kevésbé rémes,
aggancs azért is győzedelmi jel! —

Igy szólt és elszállt erdő sűrűjébe,
eltűnt előlünk gyors-váratlanul. —
A nagy vadat felrakták egy szekérre;
bámult Róma, midőn ott felvonul.

Ancona nagy halát így nem csodálták,
amint benyelte órjas sárfazék,
s Romulust, hozván Acro ércruháját,
Cacust, midőn saját lángjában ég.

Ó, mondd, Róma, hét hullámos orma,
ily nagy vitéz mikor volt rajtatok?
Ily triumfust ki vitt a Capitólra?

Ki által történt még ily nagy dolog?
Ómellé nem kell Herkulest se mérnünk,
ki büvös szarvast vitt Argosba fel,
mert ő bunkóval küzdött, míg vitézünk,
célját kicsinyke nyíllal érte el.

A nyers erőnél többet ér erényünk,
ez okból őt méltán dicsérni kell.

És ami vitte vészbe és zavarba,
nem haszonvágy, nem ez hajszolta itt:

A szarvasnak fejét pápánknak adta,
tizennyolc águ szép aggancait.

Zsiros szegyét bíbornokoknak küldi,
a többit szétesztá a nép között.

Szebb zsákmány Aeneástól sem került ki,
míg Karthagóban élt az üldözött.

A szarvast számos kis darabra szabják,
merthogy belőle mind a nép akar...

Vén Tiberis, Dunánk küldte e dalját,
küld vissza őt épségben és hamar!

MARS ISTENHEZ BÉKESSÉGÉRT

Minden ura, Mars Hadisten,
rőt sisakok teremője,
Júnó-szülte, Saturnus-fi,
egetvédő, titán-verő,
zsákmánylason örvendező,
béke és harc mozgatója,
embereknek dísz osztója,
istenné magasztaló,
mindíg vértés, vad Hadisten;
rétet rontó, városdúló,
földürítő, poklot töltő,
testet nyelő, vért hörpöntő,
férjek veszte, nőknek átka,
szegényeket gazdagító,
gazdagokat szegényítő,
nyugalomnak megrontója,
kínos éhség keltetője,
borzadalmak indítója:
Irgalmazz már Aryánk, kérlek,
a megfáradt magyar népnek!

A HALDOKLÓ KÖLTŐ

Eljön a bús nap, amely sorsunk s emlékezetünket
elfedi. Ó, nyomorult! Kell-e a kincs, a vagyon?

A FORDÍTÓ MEGJEGYZÉSE

Janus Pannonius műveinek fordítását 1924-ben kezdtem el. Egyéb elfoglaltságom munkámat egy évtizedre félbeszakította, de a véletlen úgy akarta, hogy Janus Pannonius összes költői műveinek fordítását éppen Mátyás király emlékeztendőjére fejezzem be.

Ez a kötet a nagy magyar humanista költeményeinek azonban csak mintegy negyedrészt tartalmazza; azokat a verseket, melyeket 1458—1472 közt Magyarországon, Mátyás király uralkodása alatt írt. Néhány itt közölt epigramma keletkezésének kora ugyan meg nem állapítható, csak más egykorú versekkel való eszmei rokonságból gyanítható.

Néhány e korbeli epigrammát tárgya miatt kihagytunk.

Fordításomban az a cél vezetett, hogy a filológiai hírség mellett élvezetes tolmácsolást nyújtsak s a magyar humanista költő olyan könnyed nyelven és frissen szólaljon meg magyarul, amilyen könnyed, friss latinsággal írt eredetileg. Nem akartam a korban és szellemben tőlünk kissé távoleső verseket a magyar túlnak kevésbé élvezhető, klaszszikus formával terhelni. Az eredeti mértékben való fordítás híveinek azonban ezen a téren többet tognak nyújtani Janus Pannonius korábbi verseinek fordításai, melyek remélhetőleg hamarosan szintén sajtó alá kerülnek.

Kegyelettel emlékezem meg Rákosi Jenőről, aki 1924-ben a Budapesti Hírlapban adta ki első Janus fordításaimat. Kegyelettel tartozom néhai Hegedűs István ústörő Janus fordításainak is. Munkámra buzdítottak Horváth János és Pintér Jenő professor urak és elsősorban Huszti József egyetemi tanár úr, akinek monografiája állandó irányt mutatott munkámban. Ez úton mondok köszönetet dr. Trencsényi Waldapfel Imre kedves barátomnak, ki önzetlen munkával segíteti át sok nehézségen s aki engem bevezetett a filológiai fordítás titkaiba.

A magyar Janus Pannonius Vikár Béla úr, a La Fontaine Irodalmi Társaság elnöke nagy megértéssel karolta fel s e kötet megjelenését ő tette lehetővé.

Méltán ajánlom végrezetül Janus fordításaimat feleségemnek, akinek ösztönzése nélkül aligha fogtam volna belé az összes költemények fordításába, még kevésbé fejezhettem volna be a szerzetelmes munkát aránylag rövid esztendőnk alatt. Erről hálával és szeretettel emlékezem meg.

A szöveg antik vonatkozásai bármely jó lexikon, sőt latin szótár segítségével értelmezhetők. — A lélekhez c. (73. l.) versben a költő antik, nevezetesen újplatonikus eszméket vall. Az égben született lélek a földre a csillagok szféráin át száll le s ezektől nyeri képességeit. Vallja a lélekvándorlást is. Az Alvilágot ezeréves tisztulás után hagyja el a lélek, hogy folytassa földi életét. A Léthe vizében megmerülő lélek elveszti múltja emlékezetét.

A 95. oldalon levő dűltbetűs sor a magam toldása, a töredékes szöveg átbidalása végett.

A tartalomjegyzékben közölt sorszámok Teleki Sámuel 1784-i utrechti Janus kiadására vonatkoznak, illetve Abel Jenő *Analecta c. kötetére*, mint amelyek latin szövegét fordításomban követtem.

G. L.

TARTALOM

Huszti József: Janus Pannonius (1434—1472.)	5
Magyarország dicsősége (<i>Epigrammák I. könyve, 61.</i>) . .	19
Galeotto Marziohoz 1. (<i>Ep. I. 35.</i>)	20
Galeotto Marziohoz 2. (<i>Ep. I. 139.</i>)	20
Balásznak a táborba (<i>Elegiák I. könyve 3.</i>)	21
Ágneshez (<i>Ep. I. 341.</i>)	23
Kezdődő szerelem (<i>Ep. I. 346.</i>)	24
Magdolnához (<i>Ep. I. 347.</i>)	24
Justinához (<i>Ep. I. 357.</i>)	25
Búcsú Váradtól (<i>Ep. II. 5.</i>)	26
Vendéglátó Antalhoz (<i>Ep. I. 115.</i>)	28
Pálra (<i>Ep. I. 131.</i>)	28
Mátyás királyné választása (<i>Ep. I. 1.</i>)	30
Mátyás hadbaindulása (<i>Ep. I. 2.</i>)	30
Frigyes császárhoz a magyar koronáról (<i>Ep. I. 17.</i>) . . .	31
Frigyes császárra (<i>Ep. I. 20.</i>)	32
Katalin magyar királyné (<i>Ep. I. 6.</i>)	32
Panasz Mátyás király moldvai távolléte felett, 1. (<i>Ep. I. 3.</i>)	32
Panasz Mátyás király moldvai távolléte felett, 2. (<i>Ep. I. 8.</i>)	33
Radul vajda fogságba esése (<i>Ep. I. 4.</i>)	33
A zsákmányolt moldvai zászlókról (<i>Ep. I. 10.</i>)	34
Szlavóniáról (<i>Ep. I. 215.</i>)	34
A fényes nappal feltűnt üstökös (<i>El. I. 4.</i>)	35
A Magyarországon nőtt mandulafáról (<i>Ep. I. 28.</i>)	37
A tavasz előhírnöke (<i>Ep. I. 98.</i>)	37
Az almafa (<i>Ep. I. 168.</i>)	37

A szöllő (Ep. I. 176.)	37	Baljóslatú jeltől a pápához (Ep. I. 29.)	77
Az ész (Ep. I. 169.)	38	Tribracco költőhöz (Ep. I. 49.)	78
Ámor istensége (Ep. I. 173.)	38	Válasz Gaspare Tribracco költőnek (Abel)	79
A nyomorék (Ep. I. 373.)	38	A visszásan élő nagyúrra, 1., 2. (Ep. I. 223—224.)	79
Rufushoz (Ep. I. 42.)	38	Nagybátyjának, Vitéz Jánosnak, esztergomi érsekké tételéről (Ep. I. 51.)	80
Egy theologus munkájára (Ep. I. 23.)	38	Vitéz János érsekhez (Ep. I. 19.)	80
A holdhoz (Ep. I. 265.)	38	Vitéz János esztergomi erődítéseiről (Ep. I. 15.)	81
A vadkan és a szarvas (El. I. 5.)	39	Vitéz János építkezéséről (Ep. I. 359.)	82
Vadászsólyom 1., 2., 3. (Abel)	41	Antalhoz, 1., 2. (Ep. I. 142—143.)	82
Hunyadi János sírjára, 1. (Ep. I. 18.)	43	Kosztolányi Györgyhez, 1. (Ep. I. 140.)	83
Hunyadi János sírjára, 2. (Ep. I. 13.)	43	Kosztolányi Györgyhez, 2. (Abel)	83
Guarino Veronese sírjára (Ep. I. 136.)	44	Galeottohoz (Ep. I. 138.)	84
Guarino Veronese sírjára (Ep. I. 269.)	44	Köszönet Galeotto ajándékáért (Ep. II. 9.)	84
Gallus orvos sírjára (Ep. I. 270.)	44	Betegségén zugolódik (El. I. 10.)	85
Móré György sírjára (Ep. I. 372.)	44	Az Álomhoz (El. I. 11.)	87
Anyja halálára (El. I. 6.)	45	A lélekhez (El. I. 12.)	91
Anyjának, Borbálának, sírjára (Ep. II. 1.)	52	Vizáradás (El. I. 13.)	94
Fohászkodás a Holdhoz (El. I. 7.)	53	A roskadozó gyümölcsfa (El. I. 14.)	103
Válasz Mátyás király nevében Antonio Constanzi, olasz költő buzdító versére (El. I. 8.)	59	A felzendült Erdélyhez (Ep. I. 57.)	106
Unokabátyjához, Vitéz Mihályhoz (Ep. I. 379.)	66	Töredék Mátyás királyról (Ep. I. 380.)	106
Philelfushoz (Ep. I. 88.)	66	Mátyás király kettős diadala (Ep. I. 8.)	106
Mentegetődzés (Ep. I. 12.)	66	Vitéz János érsek zászlajáról (Töredék. Ep. I. 9.)	107
Midőn beteg lett a táborban (El. I. 9.)	67	Mátyás királyra (Ep. I. 302.)	108
Békességért (Ep. II. 8.)	72	A királyi fogatot vonó szarvasról (Ep. I. 16.)	108
Vendégül hívja Mátyás királyt (Ep. I. 21.)	73	Szobi Péter sírjára (Ep. I. 59.)	108
Mátyás királyhoz (Ep. I. 41.)	73	Messius (Ep. I. 60.)	109
A nyomort magasztaló gazdag (Ep. I. 11.)	73	Az oroszánokról, melyeket Firenze városa ajándékozott Mátyás királynak, 1—4. (Ep. I. 295—298.)	109
Galeotto Marzio birkózásáról (Ep. I. 14.)	74	Mátyás királyra (Ep. I. 46.)	111
Az udvari emberek sorsa (Ep. I. 216.)	75	Bajóni István vadászata (Elegia-töredék, Abel.)	111
A besúgókról, 1., 2., 3. (Ep. I. 226—228.)	76	Mars istenhez, békességért (Ep. I. 7.)	114
Enea Silviora, mikor II. Pius néven pápa lett (Ep. I. 360.)	76	A haldokló költő (Abel)	114
II. Pius pápának háborús készülődés közben történt haláláról, 1. (Ep. I. 325.)	76	A fordító megjegyzése	115
II. Pius pápának háborús készülődés közben történt haláláról, 2. (Ep. I. 232.)	76		
II. Pál pápa trónralépése (Ep. I. 264.)	77		

EZEN MÜBŐL A FORDÍTÓ ÉS FAMETSZŐ MŰVÉSEK
KÉZJEGYEIVEL ELLÁTOTT ÖTVEN SZÁMOZOTT,
MERÍTETT PAPIROSRA NYOMOTT PELDÁNY
IS KÉSZÜLT, KÖNYVBARÁTOK SZÁMÁRA.
A KIADÁSÉRT FELEL
VIKÁR BÉLA

AZ OFFICINA NYOMÁSA,
BUDAPEST, 1940
TAVASZÁN.